

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ,
ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

σχετικά με την εφαρμογή της σύστασης 92/441/ΕΟΚ της 24ης Ιουνίου 1992
σχετικά με τα κοινά κριτήρια που αφορούν την επάρκεια πόρων και παροχών στα
συστήματα κοινωνικής προστασίας

ΣΥΝΘΕΣΗ

Η παρούσα έκθεση έχει ως αντικείμενο την αξιολόγηση του ρόλου των συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος για την καταπολέμηση της φτώχειας, στο πλαίσιο των συστημάτων κοινωνικής προστασίας. Θεμελιώνεται στη **σύσταση 92/441/ΕΟΚ της 24ης Ιουνίου 1992** με την οποία το Συμβούλιο εκφράζει τη βούλησή του να συμμετάσχει στις προσπάθειες που αναλαμβάνουν τα κράτη μέλη για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Στο πλαίσιο των κοινωνικών μεταβιβάσεων που οργανώνονται στο εσωτερικό των συστημάτων προστασίας, το ελάχιστο εισόδημα αποτελεί την ύστατη λύση για την ανακατανομή του εισοδήματος. Απευθύνεται στα πλέον άπορα άτομα και καλύπτει τις βασικές τους ανάγκες χωρίς να εξαρτάται από προηγούμενες εισφορές. Οι κοινές αρχές που αναφέρει η σύσταση καλύπτουν τις περίπλοκες και διαφορετικές μεταξύ τους εθνικές εφαρμογές. Πράγματι, το ελάχιστο εισόδημα δεν είναι αυτόνομο αλλά αποτελεί συνιστώσα ενός συνόλου ενισχύσεων σε είδος, παροχών και κοινωνικών υπηρεσιών. Η παρούσα έκθεση παρουσιάζει μία πρώτη επισκόπηση αυτού του συνόλου.

Ο αριθμός των δικαιούχων του ελάχιστου εισοδήματος αυξήθηκε από τα τέλη της δεκαετίας του '80. Αυτό εξηγείται από δύο κύριους παράγοντες. Ο πρώτος είναι η μεγαλύτερη και πιο επίμονη ανεργία. Ο δεύτερος έχει σχέση με τον αυξανόμενο αριθμό ατόμων που αντιμετωπίζουν καταστάσεις ρήξης στην κοινωνική τους ζωή (φυλάκιση, χωρισμός των μελών της οικογένειας, αναγκαστική μετανάστευση, απώλεια στέγης, υπερχρέωση, κτλ.). Σε σύγκριση με το σύνολο του πληθυσμού, οι άνδρες που διαβιούν μόνοι και οι μονογονικές οικογένειες αποτελούν υπερβολικά αυξημένο ποσοστό.

Σε διάφορους βαθμούς, τα κράτη μέλη συνδέουν με το ελάχιστο εισόδημα διάφορα μέτρα που αποσκοπούν στην αύξηση της πρόσβασης στην απασχόληση. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν την κινητοποίηση των υπηρεσιών απασχόλησης υπέρ των ατόμων που αντιμετωπίζουν τις μεγαλύτερες δυσχέρειες, διάφορες δραστηριότητες κοινωνικής χρησιμότητας, τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε μη κερδοσκοπικές δραστηριότητες, οικονομικά κίνητρα στους εργοδότες για να προσλαμβάνουν αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος και τη διευκόλυνση της μετάβασης στην απασχόληση χωρίς απώλεια εισοδήματος. Αυτά τα μέτρα εξακολουθούν να έχουν περιορισμένο αντίκτυπο και είναι απαραίτητο να εξελιχθούν προκειμένου να βελτιωθεί η ένταξη στην αγορά εργασίας. Η δραστήρια αυτή υποστήριξη στους αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος που βρίσκονται σε ηλικία εργασίας είναι σύμφωνη με τις δεσμεύσεις της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση.

Με στόχο την αυξημένη αποτελεσματικότητα, πολλά κράτη μέλη διευρύνουν τις παρεμβάσεις τους με μέτρα τα οποία αποσκοπούν στη βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ένταξης των αποδεκτών του ελάχιστου εισοδήματος. Οι παρεμβάσεις μπορεί να αφορούν τη στέγαση, την παιδεία, την οικογένεια, την υγεία ή την ιδιότητα του πολίτη. Επίσης, σε ορισμένα κράτη μέλη αναπτύσσεται μια πιο εξατομικευμένη προσέγγιση σύμφωνα με την οποία οι αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος συμμετέχουν με πιο ενεργό τρόπο στην κατάρτιση προσωπικών σχεδίων με την υποστήριξη των κοινωνικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών απασχόλησης καθώς και των τοπικών εταίρων.

Η σύσταση του Συμβουλίου συνέβαλε στην ενθάρρυνση της μελέτης και της συζήτησης μεταξύ των κρατών μελών. Τα συστήματα που καλύπτει η σύσταση καλούνται να εξελιχθούν με ολοκληρωμένο τρόπο και σε σύνδεση με τις κοινωνικές πολιτικές και ιδίως τις πολιτικές για την απασχόληση. Με στόχο να δοθεί βοήθεια στα κράτη μέλη προκειμένου να βελτιστοποιήσουν τη δράση τους στον τομέα της κοινωνικής προστασίας, της πρόσβασης στην απασχόληση και της οικονομικής και κοινωνικής ένταξης, η παρούσα έκθεση παρέχει στοιχεία με βάση τα οποία μπορούν να συνεχιστούν οι συζητήσεις και να προετοιμαστεί η εφαρμογή του νέου άρθρου 118 της μελλοντικής συνθήκης (άρθρο 137 της παγιομένης έκδοσης)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

- I - Η θέση του ελάχιστου εισοδήματος στα συστήματα κοινωνικής προστασίας
- 1- Το τελικό δίχτυ ασφαλείας
 - 2- Η συμβολή των λοιπών παροχών
 - 3- Η διαθεσιμότητα για εργασία
 - 4- Η κοινωνική πλαισίωση
- II- Πρόσφατες εξελίξεις στη χρησιμοποίηση του ελάχιστου εισοδήματος
- 1- Η μείωση της φτώχειας
 - 2- Ποιοι είναι οι δικαιούχοι;
 - 3- Η διολίσθηση από το επίδομα ανεργίας στο ελάχιστο εισόδημα
 - 4- Τα εμπόδια για την έξοδο
 - 4-1 Η διασύνδεση των κοινωνικών παροχών
 - 4-2 Η εύρεση μιας θέσης εργασίας δεν είναι πάντα αρκετή
- III- Ο δρόμος προς την απασχόληση
- 1- Ποιες είναι οι προσδοκίες από τις υπηρεσίες απασχόλησης;
 - 2- Πώς θα βελτιωθεί η ικανότητα επαγγελματικής ένταξης;
 - 2-1 Η βελτίωση των ικανοτήτων και των προσόντων
 - 2-2 Τα ειδικά μέτρα, οι προσωρινές λύσεις
 - 2-2-1 Η ενθάρρυνση της εθελοντικής εργασίας
 - 2-2-2 Η επιδοτούμενη απασχόληση σε μη κερδοσκοπικές δραστηριότητες
 - 3- Η πρόσβαση στην αγορά εργασίας
 - 3-1 Η πρόσβαση στις επιχειρήσεις
 - 3-2 Τα οικονομικά κίνητρα για την επιστροφή στην εργασία
 - 3-2-1 Προσαρμογή των επιπέδων του ελάχιστου εισοδήματος
 - 3-2-2 Η ρύθμιση της μετάβασης από το ελάχιστο εισόδημα στο μισθό
- IV- Ένα βήμα παραπέρα: οι ατομικές διαδρομές ένταξης
- V - Προοπτικές, επαρκείς πόροι και παροχές ως αφετηρία της οικονομικής και κοινωνικής ένταξης

Παραρτήματα

Σύσταση του Συμβουλίου 92/441/ΕΟΚ της 24ης Ιουνίου 1992

Πίνακες

- 1- Εθνικά συστήματα ελάχιστου εισοδήματος, κυριότερες σχετικές υπηρεσίες και παροχές
- 2- Επίπεδα στήριξης που παρέχει το ελάχιστο εισόδημα, οι παροχές στέγης και οι οικογενειακές παροχές, εκφρασμένα σε ισοτιμία με την αγοραστική δύναμη
- 3- Χαρακτηριστικά των αποδεκτών του ελάχιστου εισοδήματος
- 4- Κατάσταση των ατόμων που ζητούν την καταβολή ελάχιστου εισοδήματος αναφορικά με την απασχόληση
- 5- Αποτελέσματα των μηχανισμών κοινωνικο-οικονομικής ένταξης

Το 1992, το Συμβούλιο ενέκρινε δύο συστάσεις που θεμελιώνονται στις δεσμεύσεις που ανέλαβε η Επιτροπή στο πρόγραμμά της κοινωνικής δράσης για την εφαρμογή του κοινοτικού χάρτη των θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων (Δεκέμβριος 1989). Η πρώτη αφορά τη σύγκλιση των στόχων και των πολιτικών κοινωνικής προστασίας¹ και συγκαταλέγει στους κοινούς στόχους την εγγύηση ενός επιπέδου πόρων το οποίο αντιστοιχεί στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Η δεύτερη² αναφέρει τις αρχές και τους τρόπους υλοποίησης αυτής της εγγύησης των πόρων. Η δεύτερη αυτή σύσταση αποτελεί το αντικείμενο της παρούσας έκθεσης.

Η έκθεση θεμελιώνεται σε τρεις πηγές: στο ευρωπαϊκό σεμινάριο³ που πραγματοποιήθηκε το Σεπτέμβριο 1996 στη Λισαβόνα ταυτόχρονα με την καθιέρωση εκ μέρους της Πορτογαλίας ενός εθνικού συστήματος· σε μία μεταγενέστερη έρευνα που πραγματοποιήθηκε στα κράτη μέλη το 1997· και στις πρόσφατες εργασίες του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας⁴. Η έκθεση αξιολογεί το ρόλο του ελάχιστου εισοδήματος στα συστήματα προστασίας, τα οποία εξετάζει από την πλευρά της καταπολέμησης της φτώχειας, και αναλύει τη συνεισφορά τους στην κοινωνική και οικονομική επανένταξη των αποδεκτών του ελάχιστου εισοδήματος.

Η παρούσα έκθεση συνδέεται επίσης με τη συζήτηση την οποία προωθεί η Επιτροπή σχετικά με τον εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση της κοινωνικής προστασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁵ και με την ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση⁶. Εντάσσεται στις προπαρασκευαστικές εργασίες της Επιτροπής ενόψει της εφαρμογής του νέου άρθρου 118 της μελλοντικής συνθήκης (άρθρο 137 της παγιομένης έκδοσης).

I - Η θέση του ελάχιστου εισοδήματος στα συστήματα κοινωνικής προστασίας

Οι απαρχές των συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος ανάγονται στα πρώτα βήματα της δημόσιας κοινωνικής προστασίας προς τους άπορους και τους ενδεείς οι οποίοι δεν μπορούσαν να εξασφαλίσουν με άλλο τρόπο τα μέσα διαβίωσής τους. Η παροχή μιας ελάχιστης βοήθειας στα άτομα που δεν διαθέτουν πόρους ήταν μια ηθική υποχρέωση που συνέβαλε στη διατήρηση ορισμένου βαθμού κοινωνικής σταθερότητας. Κατά τη διαμόρφωση των ολοκληρωμένων συστημάτων κοινωνικής προστασίας, τα συστήματα του ελάχιστου εισοδήματος ενσωματώθηκαν στην κοινωνική προστασία σε διάφορους βαθμούς.

Στις χώρες με συστήματα στα οποία η κοινωνική ασφάλιση θεμελιώνεται στην άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας όπως π.χ. στη Γερμανία, στο Βέλγιο, στην Αυστρία, στη Γαλλία και στο Λουξεμβούργο, το ελάχιστο εισόδημα - μια παροχή χωρίς

¹ Σύσταση του Συμβουλίου 92/442/ΕΟΚ της 27 Ιουλίου 1992, ΕΕ L 245 της 26.08.92

² Σύσταση του Συμβουλίου 92/441/ΕΟΚ της 24 Ιουνίου 1992, ΕΕ L 245 της 26.08.92

³ "Οι πολιτικές του ελάχιστου εισοδήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση", Pierre Guibentif - Denis Bouget, 1997, κοινή έκδοση Ευρωπαϊκή Επιτροπή, "Ministerio da Solidariedade e Segurança social" και "Uniao das Mutualidades portuguesas".

⁴ "Report on GMI development in EU member countries in 1992-1997", Matti Heikkila, Darren McCausland, έγγραφο εργασίας, Δεκέμβριος 1997

⁵ COM (97) 102 τελικό της 12-03-97

⁶ Ευρωπαϊκές κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση· ψήφισμα του Συμβουλίου της 15ης Δεκεμβρίου 1997, για το 1998· COM(98)574 για το 1999.

συνεισφορά που προορίζεται για τους ανέργους - εξελίχθηκε στο περιθώριο των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης. Το ίδιο ισχύει για τις Κάτω Χώρες. Η διαχείριση των συστημάτων του ελάχιστου εισοδήματος έχει ανατεθεί στις αρχές της τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι εθνικές αρχές παρεμβαίνουν σε περιορισμένο βαθμό και καθορίζουν ένα κοινό νομικό πλαίσιο για τις διαφορετικές παρεμβάσεις.

Όταν η προσέγγιση είναι σφαιρική, θεμελιώνεται στις ανάγκες των πολιτών και ξεκινά από το σκεπτικό της παροχής βοήθειας, το ελάχιστο εισόδημα αποτελεί αναπόσπαστη συνιστώσα των συστημάτων κοινωνικής προστασίας. Αυτό συμβαίνει στην Ιρλανδία, στο Ηνωμένο Βασίλειο, στις σκανδιναβικές χώρες και πιο πρόσφατα στην Πορτογαλία. Τα συστήματα είναι εξαρχής καλύτερα εντεταγμένα και η παρέμβαση του κράτους σημαντικότερη. Τα μεσογειακά κράτη τηρούν μία ενδιάμεση στάση: το ελάχιστο εισόδημα δεν είναι ακόμη ιδιαίτερα διαδεδομένο: στην Ελλάδα είναι ανύπαρκτο, στην Ισπανία χορηγείται από τις αυτόνομες κοινότητες και στην Ιταλία⁷ υπάρχουν μερικά τοπικά συστήματα.

Οι διαφορές αυτές είναι αποτέλεσμα της κατανομής των αρμοδιοτήτων διαχείρισης και χρηματοδότησης μεταξύ του εθνικού, του περιφερειακού και του τοπικού επιπέδου. Αντιθέτως, το γεγονός ότι τα συστήματα βρίσκονται αντιμέτωπα με παρόμοιες κοινωνικο-οικονομικές μεταβολές και καλούνται να ανταποκριθούν στο ίδιο είδος προβλημάτων συμβάλλει στην προσέγγιση των τρόπων εφαρμογής τους.

I - 1. Το τελικό δίκτυο ασφαλείας

Το ελάχιστο εισόδημα καλύπτει τις ουσιαστικές ανάγκες στις περιπτώσεις ένδειας. Δεν προαπαιτεί συνεισφορά, χρηματοδοτείται από τη φορολογία και είναι επικουρικό με την οικογενειακή αλληλεγγύη.

Οι συστήματα του ελάχιστου εισοδήματος αποτελούν το τελευταίο δίκτυο ασφαλείας για τα άτομα εκείνα που δεν μπορούν να εξασφαλίσουν διαφορετικά τα μέσα για τη διαβίωσή τους. Όπως αναφέρει η σύσταση (Γ-2), λειτουργούν με διαφορετικό τρόπο. Καλύπτουν τα κενά μεταξύ ιδίων και οικογενειακών πόρων - είτε προέρχονται από εργασία είτε από άλλες κοινωνικές παροχές⁸ - και το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα. Αυτή η γενική αρχή καλύπτει σύνθετους και ποικίλους τρόπους εφαρμογής σε εθνικό επίπεδο⁹.

Τα κράτη μέλη δεσμεύονται να καλύπτουν τις βασικές ανάγκες, όπως προβλέπει η σύσταση (σημείο Γ-1-α). Γενικά, τα επίπεδα ελάχιστου εισοδήματος καθορίζονται σε εθνικό επίπεδο, μπορούν όμως να συνυπολογίζουν τις περιφερειακές διακυμάνσεις του κόστους ζωής. Η τιμαριθμική προσαρμογή τους βασίζεται στο δείκτη τιμών κατανάλωσης ή σε άλλες κοινωνικές παροχές (σημεία Γ-1 γ και ε της σύστασης).

Το ελάχιστο εισόδημα συνεπάγεται προηγούμενο έλεγχο των πόρων των αιτούντων. Όπως ορίζει η σύσταση (σημείο Β-3), σε όλα τα κράτη μέλη, η προϋπόθεση των πόρων

⁷ Η Επιτροπή δεν έλαβε καμία απάντηση στα ερωτηματολόγια που απέστειλε στη χώρα αυτή.

⁸ Κάθε είδους οικονομική βοήθεια που χορηγείται στο πλαίσιο της κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένων των άλλων ελάχιστων ποσών κοινωνικής βοήθειας.

⁹ Για παράδειγμα, σε ορισμένες περιπτώσεις το ελάχιστο εισόδημα μπορεί να μη χορηγηθεί ενώ το εισόδημα από την εργασία ή/και από τις κοινωνικές παροχές παραμένει κατώτερο του εγγυημένου ελαχίστου. Το ζήτημα αυτό αναφέρεται σε πολλά κεφάλαια (II-4.2 και III-3.2.2) και στα συμπεράσματα.

δεν αναφέρεται στον αιτούντα αλλά στο νοικοκυριό¹⁰ στο οποίο ζει ο αιτών. Αυτό αποτελεί το κυριότερο κριτήριο από το οποίο εξαρτάται η καταβολή της βοήθειας. Στη συνέχεια, τα επίπεδα της καταβολής αυτής αποτελούν συνάρτηση της σύνθεσης του νοικοκυριού. Επίσης, το ελάχιστο εισόδημα έχει επικουρικό χαρακτήρα αναφορικά με την οικογενειακή αλληλεγγύη. Επομένως οι αιτούντες πρέπει, εντός ορισμένων ορίων, τα οποία διαφέρουν ανάλογα με το κράτος μέλος, να προσπαθήσουν να διεκδικήσουν τυχόν παροχές συντήρησης που δικαιούνται.

Η συνεκτίμηση του επικουρικού χαρακτήρα του ελάχιστου εισοδήματος αναφορικά με άλλες κοινωνικές παροχές (σημείο B-5 της σύστασης) παρουσιάζει διαφορές. Σε οκτώ κράτη μέλη (Βέλγιο, Αυστρία, Γερμανία, Ισπανία, Γαλλία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο και Πορτογαλία) οι αιτούντες πρέπει να έχουν προηγουμένως κατοχυρώσει δικαιώματα για άλλες κοινωνικές παροχές. Ωστόσο, το ελάχιστο εισόδημα μπορεί να καταβάλλεται προσωρινά, εν αναμονή απόφασης για την καταβολή μιας άλλης παροχής¹¹. Αρκετά κράτη μέλη, όπως οι Κάτω Χώρες, η Γερμανία και το Λουξεμβούργο, αναφέρουν επίσης ότι το ελάχιστο εισόδημα μπορεί να συμπληρώνει παροχές συνταξιοδότησης ή ανεργίας. Μόνο ορισμένες ισπανικές αυτόνομες κοινότητες θεωρούν το ελάχιστο εισόδημα ασυμβίβαστο με αυτές τις παροχές. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, στη Δανία, στη Σουηδία, στη Φινλανδία και στις Κάτω Χώρες, δεν υπάρχει υποχρέωση προηγούμενης κατοχύρωσης των δικαιωμάτων για τις άλλες παροχές αλλά και πάλι, το ελάχιστο εισόδημα παραμένει το τελικό δίχτυ ασφαλείας.

Το ελάχιστο εισόδημα είναι παροχή χωρίς συνεισφορά· δεν απαιτείται καμία προηγούμενη εισφορά. Κατά συνέπεια, η χρηματοδότηση των συστημάτων στα κράτη μέλη γενικά εξαρτάται περισσότερο από τα έσοδα από τη φορολογία παρά από εισφορές επί του εισοδήματος από την εργασία.

Η καταβολή του ελάχιστου εισοδήματος δεν έχει χρονικό περιορισμό, ικανοποιώντας έτσι το αίτημα του Συμβουλίου (σημείο B-4 της σύστασης)¹². Η λήξη της καταβολής εξαρτάται από το επίπεδο του εισοδήματος των νοικοκυριών των αποδεκτών του ελάχιστου εισοδήματος. Παρά την έλλειψη περιορισμών, στα περισσότερα κράτη μέλη το ελάχιστο εισόδημα προβλέπεται να έχει προσωρινό χαρακτήρα, με σκοπό την ελάφρυνση έκτακτων καταστάσεων τις οποίες αντιμετωπίζουν οι δικαιούχοι, με ή χωρίς άλλου είδους βοήθεια, κυρίως μέσω της απασχόλησης.

I - 2 - Η συμβολή των λοιπών παροχών

Το ελάχιστο εισόδημα δεν ενεργεί ανεξάρτητα, αλλά αποτελεί συνιστώσα ενός συνδυασμού διαφόρων κοινωνικών παροχών, κοινωνικών υπηρεσιών και βοήθειας σε είδος.

Στην παρούσα έκθεση αναφέρονται τα γενικότερα συστήματα (πρβλ. πίνακα 1). Στην Ιρλανδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα συστήματα αυτά υποδιαιρούνται σε δύο παροχές, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα προς εργασία των δικαιούχων. Σε ορισμένα κράτη μέλη υπάρχουν ειδικά κοινωνικά ελάχιστα όρια χωρίς συνεισφορά που προορίζονται:

¹⁰ Υπάρχουν παραλλαγές στους εθνικούς ορισμούς

¹¹ Για παράδειγμα, η Ιρλανδία κάνει κατά κόρο χρήση αυτής της διάταξης

¹² Στην Ισπανία και στη Γαλλία, όταν η διάρκεια περιορίζεται για διοικητικούς λόγους, ο περιορισμός αντισταθμίζεται από τη δυνατότητα απεριόριστων ανανεώσεων

- για τα άτομα που έχουν συμπληρώσει τη νόμιμη ηλικία συνταξιοδότησης: έξι κράτη μέλη εφαρμόζουν τέτοια ελάχιστα όρια: το Βέλγιο, η Γαλλία, η Ισπανία, η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο¹³.
- για τα άτομα με ειδικές ανάγκες: επτά κράτη μέλη προβλέπουν ελάχιστα όρια για τις σοβαρότερες αναπηρίες: το Βέλγιο, η Ισπανία, η Γαλλία, η Ιρλανδία, οι Κάτω Χώρες, η Πορτογαλία και το Ηνωμένο Βασίλειο (υποσημείωση 13).
- για τις μονογονικές οικογένειες: ειδικό ελάχιστο εισόδημα προβλέπεται, σε διαφορετικά επίπεδα, στο Βέλγιο, στη Γαλλία, στην Ιρλανδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο (υποσημείωση 13).

Επτά κράτη μέλη θέτουν περιορισμούς ηλικίας στην εφαρμογή των συστημάτων (18ο έτος στο Βέλγιο, στην Ιρλανδία, στις Κάτω Χώρες, στην Πορτογαλία και στο Ηνωμένο Βασίλειο¹⁴. 25ο έτος στη Γαλλία και στην Ισπανία, 30ό έτος στο Λουξεμβούργο), γεγονός που αποκλείει μία μερίδα του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας. Τα όρια είναι μειωμένα στην περίπτωση οικογενειακών βαρών στη Γαλλία, στην Ισπανία και στην Πορτογαλία. Τέλος, τα συστήματα που εξετάζονται στην παρούσα έκθεση συχνά καλύπτουν και τους μετανάστες, τα άτομα που ζητούν πολιτικό άσυλο, τους μη υπηκόους χωρών της ΕΕ στο μέτρο που ικανοποιούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις κατοικίας.

Η αξιολόγηση της πραγματικής υποστήριξης που παρέχουν τα διάφορα κράτη μέλη απαιτεί ιδιαίτερη σύνεση, εφόσον το ελάχιστο εισόδημα δεν λειτουργεί ανεξάρτητα. Το ελάχιστο εισόδημα μπορεί να συμπληρώνει ορισμένες παροχές ως κάποια ανώτατα όρια που ορίζει ο νόμος, όπως αναφέραμε παραπάνω, αλλά οι συνέπειές του ενισχύονται και από πρόσθετες παροχές, βοήθεια σε είδος ή υπηρεσίες, που ανταποκρίνονται σε συγκεκριμένες ανάγκες σύμφωνα με το πνεύμα της σύστασης (σημείο Γ-1. β). Αυτές οι πρόσθετες παροχές μπορούν να θεωρούνται δικαιώματα ή να χορηγούνται ανάλογα με την περίπτωση¹⁵. Καλύπτουν ανάγκες σχετικές με την υγεία, τη στέγη, την παιδεία, τη συγκοινωνία, τη θέρμανση, τον οικιακό εξοπλισμό, την ένδυση, τη διατροφή (πρβλ. πίνακα 1).

I-3. Η διαθεσιμότητα για εργασία

Δώδεκα κράτη μέλη απαιτούν από τους αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος να είναι διαθέσιμοι για εργασία ή για κατάρτιση. Στις εξαιρέσεις συγκαταλέγονται οι ασθενείς, οι μειονεξίες, τα εξαρτώμενα παιδιά ή οι εξαρτώμενοι ενήλικες με ειδικές ανάγκες.

Όπως ορίζει η σύσταση (B-3), τα υπάρχοντα συστήματα, εξαιρουμένης της Γαλλίας, απαιτούν από τους αποδέκτες που είναι ικανοί προς εργασία να είναι διαθέσιμοι για εργασία, να δραστηριοποιούνται για την εύρεση εργασίας και να είναι πρόθυμοι να δεχθούν οποιαδήποτε κατάλληλη θέση εργασίας. Στην Ιρλανδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο, η προϋπόθεση αυτή εφαρμόζεται για το "Unemployment Assistance" και το "income-based Jobseeker's Allowance" αντίστοιχα. Στη Γαλλία, η προϋπόθεση αυτή δεν εφαρμόζεται και η απασχόληση αποτελεί μία μεταξύ διαφόρων εναλλακτικών λύσεων στη συνολική διαδικασία ένταξης για την οποία δεσμεύονται οι αποδέκτες. Ωστόσο, τα

¹³ περιλαμβάνεται στο "Income support"

¹⁴ και άτομα 16-17 ετών που ζητούν εργασία, υπό ορισμένους περιορισμούς

¹⁵ τα άτομα των οποίων το κύριο εισόδημα δεν προέρχεται από το ελάχιστο εισόδημα μπορούν επίσης να είναι επιλέξιμα για τη συμπληρωματική αυτή ενίσχυση

2/3 των αποδεκτών του RMI (revenu minimum d'insertion - ελάχιστο εισόδημα ένταξης) είναι εγγεγραμμένοι ως άτομα που ζητούν εργασία.

Τα κράτη μέλη ορίζουν τις εξαιρέσεις από την υποχρέωση διαθεσιμότητας για εργασία με παρόμοιο τρόπο. Πρόκειται για τα άτομα με ειδικές ανάγκες¹⁶, για άτομα που δεν βρίσκονται ακόμα σε ηλικία εργασίας, για άτομα με εξαρτώμενα μικρά παιδιά ή εξαρτώμενους ενηλίκους με ειδικές ανάγκες. Τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν μεγάλες διακυμάνσεις του αριθμού των μη διαθέσιμων για εργασία μεταξύ των κρατών μελών (33% των αποδεκτών στη Σουηδία, 87,6% στο Λουξεμβούργο). Αυτό μπορεί να συνδέεται με την ύπαρξη ή την ανυπαρξία ειδικών συστημάτων βοήθειας για τις διαφορετικές αυτές κατηγορίες. Σε αυτούς προστίθενται τα άτομα που πάσχουν από μακροχρόνιες ασθένειες που τα εμποδίζουν να ασκήσουν δραστηριότητα (5% των αποδεκτών στη Γερμανία και στην Πορτογαλία, 30% στη Σουηδία). Οι αλκοολικοί ή οι τοξικομανείς, που συχνά αντιπροσωπεύουν πολύ υψηλό ποσοστό των αποδεκτών του ελάχιστου εισοδήματος, άλλοτε θεωρούνται ικανοί και άλλοτε ανίκανοι για εργασία.

Όσον αφορά τις οικογενειακές υποχρεώσεις, πολλά κράτη μέλη παρέχουν μια προσωρινή απαλλαγή από την υποχρέωση διαθεσιμότητας για εργασία όταν υπάρχουν παιδιά προσχολικής ηλικίας. Ορισμένα κράτη είναι πιο ευέλικτα όσον αφορά τις μονογονικές οικογένειες. Ένα ακανθώδες θέμα είναι ο συνδυασμός της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής. Η προσέγγιση που επιλέγεται μπορεί να έχει άμεσο αντίκτυπο στη ζωή και στην εκπαίδευση των παιδιών αυτών. Η οργάνωση της φύλαξης των παιδιών θα διευκόλυνε την πρόσβαση των γονέων στην απασχόληση ή στην κατάρτιση. Η υπηρεσία αυτή παρέχεται δωρεάν στη Σουηδία, ενώ στη Φινλανδία περιλαμβάνεται στο "Toimeentulotuki" και στο Ηνωμένο Βασίλειο προβλέπεται για τις μονογονικές οικογένειες. Πρέπει πάντως να συγκεντρωθούν αναλυτικές πληροφορίες για το ζωτικής σημασίας ερώτημα της προσφοράς υπηρεσιών στις οποίες μπορούν να έχουν πρόσβαση οι οικογένειες με χαμηλό εισόδημα.

I - 4. Η κοινωνική πλαισίωση

Το ήμισυ των κρατών μελών έχουν θεσπίσει μέτρα κοινωνικής ένταξης που συχνά συνδέονται με εκείνα που αφορούν την κατάρτιση και την απασχόληση.

Η σύσταση προβλέπει τη συμπλήρωση του δικαιώματος ελάχιστου εισοδήματος με μέτρα οικονομικής και κοινωνικής ένταξης (σημεία Β-3 και Γ-4). Τα κράτη μέλη συμμετέχουν σε διαφορετικό βαθμό σε μέτρα που αφορούν π.χ. την υγεία, την αποτοξίνωση, την κινητικότητα (δίπλωμα οδήγησης), τη διαχείριση των οικονομικών της οικογένειας (υπερχρέωση), την εκπαίδευση των παιδιών, την εκμάθηση γλωσσών και την ιδιότητα του πολίτη. Τα περισσότερα από αυτά τα μέτρα έχουν ως τελικό στόχο την απασχόληση. Σε ορισμένα κράτη μέλη, όπως το Βέλγιο, η Ισπανία, η Γαλλία και η Πορτογαλία, τα μέτρα αυτά αναφέρονται ρητά σε ατομικές συμβάσεις ένταξης (βλ. κεφάλαιο IV).

¹⁶ Αλλά ορισμένα κράτη μέλη όπως η Φινλανδία, η Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, το Λουξεμβούργο και η Γερμανία αναφέρουν ειδικά μέτρα και δραστηριότητες για τα άτομα αυτά.

II - Πρόσφατες εξελίξεις στη χρησιμοποίηση του ελάχιστου εισοδήματος

II-1. Η μείωση της φτώχειας

Το ελάχιστο εισόδημα δεν είναι δαπανηρό σε σχέση με το σύνολο των δαπανών κοινωνικής προστασίας, και όμως αποτελεί την κύρια πηγή εισοδήματος για τους περισσότερους αποδέκτες του. Το επίπεδο του ελάχιστου εισοδήματος παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις μεταξύ των κρατών μελών.

Το ελάχιστο εισόδημα απευθύνεται στις σοβαρότερες καταστάσεις έλλειψης πόρων. Δεν προβλέπει την αντιμετώπιση όλων των περιπτώσεων φτώχειας. Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας είναι εκείνα που είναι αρμόδια για μια σφαιρικότερη προσέγγιση μέσω του συνόλου των κοινωνικών μεταβιβάσεων που πραγματοποιούν. Από την πλευρά των δημοσιονομικών δαπανών¹⁷, το ελάχιστο εισόδημα κοστίζει ελάχιστα¹⁸. Αντιθέτως, για τους περισσότερους αποδέκτες του, η συνεισφορά του φαίνεται ότι αποτελεί τη σημαντικότερη, ή και τη μοναδική, πηγή εισοδημάτων.

Οι εργασίες σχετικά με την αξιολόγηση της πραγματικής στήριξης που παρέχει το ελάχιστο εισόδημα και οι κυριότερες παροχές που συνδέονται με αυτό είναι ακόμη ατελείς και θα αναπτυχθούν παραπέρα σε μεταγενέστερες εκθέσεις. Ο πίνακας 2 δίνει μια πρώτη εκτίμηση των επιπέδων στήριξης που παρέχει το ελάχιστο εισόδημα, οι παροχές στέγης και οι οικογενειακές παροχές, εκφρασμένες ως ισοτιμία αγοραστικής δύναμης. Εμφανίζονται μεγάλες διακυμάνσεις μεταξύ των κρατών μελών. Οι παροχές στέγης και οι οικογενειακές παροχές μαζί ενδέχεται να εκπροσωπούν πάνω από το ήμισυ της παρεχόμενης στήριξης. Για τα ζευγάρια με δύο παιδιά, οι οικογενειακές παροχές αποτελούν το 7-28% της συνολικής στήριξης¹⁹. Το ποσοστό τους αυξάνεται στις μονογονικές οικογένειες και φθάνει το 42% στη Φινλανδία. Οι παροχές στέγης υπολογίζονται δυσκολότερα. Μπορούν να κυμαίνονται ανάλογα με τις περιοχές, ακόμα και τις κοινότητες του ίδιου κράτους, ή ανάλογα με την προσωπική κατάσταση του αποδέκτη όταν υπολογίζονται σε συνάρτηση με το πραγματικό κόστος της στέγης. Το ποσοστό τους στην παρεχόμενη στήριξη κυμαίνεται από 7 έως πάνω από 50%.

Η περίπλοκη διάδραση αυτών των συστημάτων στα εισοδήματα των νοικοκυριών μπορεί να αποτελεί για πολλούς τροχοπέδη για τη συμμετοχή στα ενεργά μέτρα επιστροφής στην απασχόληση (πρβλ. σημείο II-4.1). Το ζήτημα αυτό έχει τεθεί και στα εθνικά σχέδια εφαρμογής των ευρωπαϊκών κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση.

¹⁷ "Η κοινωνική προστασία στην Ευρώπη, 1997". Σύνοψη, COM(98)243 τελικό και υπηρεσιακό έγγραφο. Απρίλιος 1998· οι κοινωνικές μεταβιβάσεις το 1993 αντιπροσώπευαν περίπου το 30% του καθαρού εισοδήματος των νοικοκυριών στην Ένωση. Για το 35% περίπου των νοικοκυριών, αποτελούσαν την κύρια πηγή εισοδήματος και χωρίς αυτές, το 40% σχεδόν των νοικοκυριών θα είχαν εισόδημα χαμηλότερο από το ήμισυ του εθνικού μέσου όρου. Το 17% των νοικοκυριών εξακολουθούν να έχουν χαμηλότερο επίπεδο εισοδήματος από αυτό το μέσο όρο, ακόμη και μετά τις μεταβιβάσεις.

¹⁸ "Η κοινωνική προστασία στην Ευρώπη, 1997". υπηρεσιακό έγγραφο, Απρίλιος 1998, με βάση το ESSPROS· οι δαπάνες σχετικά με τον κοινωνικό αποκλεισμό ανέρχονται σε 1,6 % του συνόλου της ΕΕ (μη συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας) το 1995. Οι δαπάνες για τον κοινωνικό αποκλεισμό ήταν σχετικά χαμηλές στις περισσότερες χώρες, μηδενικές ή κοντά στο μηδέν στις νότιες χώρες και πάνω από 1% μόνο στη Δανία και στη Σουηδία – μολονότι θα μπορούσαν να προκύψουν προβλήματα ταξινόμησης που συνεπάγονται ότι οι δαπάνες που προορίζονται να εξασφαλίσουν ότι το ατομικό επίπεδο ζωής δεν είναι χαμηλότερο από ένα συγκεκριμένο ελάχιστο επίπεδο υπολογίζονται σε άλλες κατηγορίες.

¹⁹ Τα παιδιά μπορούν να υπολογίζονται μέσω των οικογενειακών παροχών, είτε αυτές περιλαμβάνονται στην εκτίμηση των διαθέσιμων εισοδημάτων του ατόμου που ζητά την καταβολή ελάχιστου εισοδήματος είτε όχι, αλλά και μέσω της "προσαρμογής των ποσών του ελάχιστου εισοδήματος". Και οι δύο αυτοί τρόποι μπορούν να χρησιμοποιούνται στην ίδια χώρα.

II - 2. Ποιοι είναι οι δικαιούχοι;

Όλο και μεγαλύτερος αριθμός ατόμων που ζητούν εργασία είναι άτομα που έχουν υποστεί κοινωνική ρήξη. Οι άνδρες που διαβιούν μόνοι και οι μονογονικές οικογένειες αντιπροσωπεύουν υψηλό ποσοστό αποδεκτών²⁰. Ορισμένα από τα άτομα αυτά εξαρτώνται από το ελάχιστο εισόδημα για μεγάλες χρονικές περιόδους.

Το μέγεθος και η σύνθεση του πληθυσμού που λαμβάνει το ελάχιστο εισόδημα εξαρτάται από την ύπαρξη άλλων μέσων υποστήριξης του εισοδήματος, ειδικών για ορισμένες κατηγορίες, που δεν αναφέρονται εδώ (πρβλ. I-2). Επίσης, τα άτομα που έχουν δικαίωμα να ζητήσουν την καταβολή του ελάχιστου εισοδήματος δεν υποβάλλουν πάντα αίτηση, κυρίως λόγω της έλλειψης ενημέρωσης, των πολύπλοκων διοικητικών διατυπώσεων ή του κοινωνικού στιγματισμού που συνεπάγεται, ενδεχομένως, η διεκδίκηση αυτή²¹.

Διαπιστώνουμε πάντως ότι ο αριθμός των δικαιούχων έχει αυξηθεί από τα τέλη της δεκαετίας του '80 σε όλα τα κράτη μέλη²². Η αύξηση αυτή οφείλεται σε δύο παράγοντες: ο πρώτος είναι η μεγαλύτερη και πιο επίμονη ανεργία. Ο δεύτερος αφορά τον αυξανόμενο αριθμό ατόμων που υπέστησαν ρήξη στην κοινωνική τους ζωή (χωρισμός της οικογένειας, αναγκαστική μετανάστευση, άστεγοι, φυλακισμένοι, εγκληματικότητα, υπερχρέωση, κτλ.).

Σε σχέση με το συνολικό αριθμό των νοικοκυριών, δύο βασικές κατηγορίες αντιπροσωπεύουν το υψηλότερο ποσοστό ατόμων που λαμβάνουν το ελάχιστο εισόδημα (πίνακας 3). Η πρώτη περιλαμβάνει τα άτομα που διαβιούν μόνοι, στην πλειοψηφία τους άνδρες (πάνω από το ήμισυ των αποδεκτών σε όλα τα κράτη μέλη εκτός από τη Δανία και την Ισπανία). Στη δεύτερη συγκαταλέγονται οι μονογονικές οικογένειες, σχεδόν κατ' αποκλειστικότητα γυναίκες με παιδιά (10-20% των αποδεκτών με ανώτατο όριο το 35-40% σε ορισμένες ισπανικές αυτόνομες κοινότητες). Οι νέοι αντιπροσωπεύουν σημαντικά ποσοστά μεταξύ των αποδεκτών· καταφεύγουν στο ελάχιστο εισόδημα ήδη από την αρχή της επαγγελματικής τους ζωής, ακόμη και πριν από την έναρξή της.

Αυτές οι τάσεις αντικατοπτρίζουν, σε ορισμένο μέτρο, την υποβάθμιση της αγοράς εργασίας. Παραπέμπουν επίσης στις επιλογές που έχουν πραγματοποιηθεί στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής και πιο συγκεκριμένα της κοινωνικής προστασίας. Για παράδειγμα, τα ζευγάρια με ή χωρίς παιδιά υποεκπροσωπούνται. Η εξήγηση μπορεί να βρεθεί στην κοινωνική κάλυψη που εξασφαλίζεται για τα ζευγάρια στο πλαίσιο των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, καθώς και στη μεγαλύτερη πιθανότητα ο ένας από το ζευγάρι να εργάζεται.

Η πραγματική διάρκεια της καταβολής είναι δύσκολο να αξιολογηθεί. Λίγα είναι τα κράτη μέλη που διαθέτουν σχετικά στοιχεία, και σε ορισμένες περιπτώσεις αυτά επηρεάζονται από τα διοικητικά όρια που επιβάλλονται στα συστήματα. Πάντως,

²⁰ Αποδέκτης = άτομο που λαμβάνει το ελάχιστο εισόδημα στο όνομά του ή ως αρχηγός οικογένειας.

Δικαιούχος = άτομο που ωφελείται από το ελάχιστο εισόδημα άμεσα ή ως εξαρτώμενο μέλος της οικογένειας του αποδέκτη

²¹ Σε μελλοντικές εκθέσεις θα μπορούσε να μελετηθεί ένα ευρύτερο φάσμα παραγόντων που συνδέονται με την επλεξιμότητα των αιτούντων, με τις ενδεχόμενες καταχρήσεις και με την αποτελεσματική κάλυψη των συστημάτων.

²² Εκτός από τις Κάτω Χώρες, όπου σημειώθηκε προσωρινή κάμψη.

πολλά κράτη μέλη αναφέρουν μια συνολική αύξηση της μέσης διάρκειας και ενδείξεις μακροχρόνιας ένδειας ορισμένων δικαιούχων. Για παράδειγμα, το 10% των αποδεκτών εξακολουθούν να επιδοτούνται επί πολλά χρόνια στη Γαλλία και τη Φινλανδία. Στην Ιρλανδία, το 1/3 σχεδόν των αποδεκτών του "Unemployment Assistance" συνεχίζουν να λαμβάνουν το επίδομα αυτό για διάστημα μεγαλύτερο των τριών ετών. Τα συστήματα αυτά όμως έχουν σχεδιαστεί για να λειτουργούν σε βραχυπρόθεσμη βάση υπέρ των ατόμων που προσωρινά δεν διαθέτουν οικονομικούς πόρους. Όσο πιο μακροχρόνια είναι η επιδότηση, τόσο πιο δύσκολο είναι για τους αποδέκτες της να ξεφύγουν από τα συστήματα αυτά. Στις Κάτω Χώρες, έχει εκτιμηθεί ότι η δυνατότητα απεμπλοκής από το σύστημα μειώνεται από 49% το πρώτο έτος σε 13% το τέταρτο έτος και οι δυνατότητες εύρεσης εργασίας από 15% σε 5%.

II - 3. Η διολίσθηση από το επίδομα ανεργίας στο ελάχιστο εισόδημα

Οι περιορισμοί στα επιδόματα ανεργίας οδήγησαν πολλούς ανέργους στο ελάχιστο εισόδημα.

Όλα τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν ότι υπάρχει δεσμός μεταξύ της αύξησης της ανεργίας και της αύξησης του αριθμού των ατόμων που λαμβάνουν το ελάχιστο εισόδημα. Παράλληλα με την αύξηση της ανεργίας, πολλά κράτη μέλη μείωσαν τις περιόδους καταβολής του επιδόματος ανεργίας ή τα επίπεδα του επιδόματος, ή εφάρμοσαν αυστηρότερες συνθήκες επιλεξιμότητας. Το 1/3 σχεδόν των αποδεκτών στη Γερμανία, στο Βέλγιο και στη Σουηδία αναζητούν εργασία, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά είναι τα 2/3 για τη Γαλλία, το 86% στην Πορτογαλία, το 90% στην Ιρλανδία (πίνακας 4).

Το ελάχιστο εισόδημα μπορεί να συμπληρώνει το επίδομα ανεργίας όταν το ατομικό του ποσοστό ή το ποσοστό που εφαρμόζεται για το νοικοκυριό είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο του επιδόματος ανεργίας. Το τελευταίο αυτό αναφέρεται αποκλειστικά και μόνο στον άνεργο, χωρίς να λαμβάνει υπόψη το σύνολο του νοικοκυριού στο οποίο ζει ο άνεργος²³. Στη Γερμανία, για παράδειγμα, το 16% των αποδεκτών του Sozialhilfe ηλικίας 21-65 ετών, λαμβάνουν το επίδομα αυτό συμπληρωματικά με το επίδομα ανεργίας και από αυτούς το 33% είναι ζευγάρια με παιδιά. Αυτό περιπλέκει ακόμη περισσότερο τη διοικητική διαδικασία.

Το ελάχιστο εισόδημα αποτελεί εξάλλου ύστατη λύση μετά τη λήξη της καταβολής του επιδόματος ανεργίας ή όταν οι συνθήκες πρόσβασης στο επίδομα αυτό δεν υφίστανται πλέον. Η πρόσβαση στα επιδόματα ανεργίας (τα οποία θεμελιώνονται στην ασφάλιση) απαιτούν προηγούμενη επαγγελματική δραστηριότητα η οποία υπόκειται σε εισφορές κοινωνικής ασφάλισης επί μία ελάχιστη χρονική περίοδο. Κατά συνέπεια, αποκλείονται:

- οι νέοι που μόλις αποφοίτησαν από το σχολείο,
- τα άτομα που έχουν διακόψει την επαγγελματική τους δραστηριότητα για μεγάλο χρονικό διάστημα ή που δεν εργάστηκαν ποτέ,
- τα άτομα που εργάστηκαν με συμβάσεις μειωμένου χρόνου ή ορισμένης διάρκειας, τα οποία δεν πληρούν τις ελάχιστες προϋποθέσεις.

²³ Εκτός από την Ιρλανδία (όπου το Unemployment Benefit κυμαίνεται σε επίπεδα ελάχιστα υψηλότερα από το "Supplementary Welfare Allowance") και στο Ηνωμένο Βασίλειο (όπου το "income-based JSA" κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με το "Income Support")

Τα άτομα αυτά μπορούν, ανάλογα με την οικογενειακή τους κατάσταση, να βρεθούν μεταξύ των αποδεκτών του ελάχιστου εισοδήματος. Όταν, μάλιστα, υπάρχει ελάχιστο όριο ηλικίας, ένα μέρος των νέων αποκλείονται από οποιοδήποτε μηχανισμό οικονομικής υποστήριξης.

Ορισμένα κράτη μέλη, όπως η Αυστρία, η Γερμανία, η Ισπανία, η Φινλανδία, η Γαλλία, η Πορτογαλία και η Σουηδία έχουν θεσπίσει ένα βοηθητικό επίδομα ανεργίας το οποίο παρατείνει την ασφάλιση ανεργίας σε ένα επίπεδο γενικά χαμηλότερο και με προϋποθέσεις που διαφέρουν ανάλογα με το κράτος μέλος. Ωστόσο, από τη στιγμή που η καταβολή του επιδόματος αυτού προϋποθέτει τη λήψη του προηγούμενου, οι προαναφερόμενες κατηγορίες εξακολουθούν να αποκλείονται. Αυτό μπορεί να αποτελέσει εμπόδιο για την αναζήτηση εργασίας στο μέτρο που οι αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος δεν έχουν την ίδια πρόσβαση στα γενικά μέτρα για την απασχόληση με τους αποδέκτες του επιδόματος ανεργίας (πρβλ. ΙΙΙ-1). Η Ιρλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Δανία και το Λουξεμβούργο προβλέπουν μόνο δύο είδη παροχών για τα άτομα που αναζητούν εργασία: με και χωρίς συνεισφορά. Και τα δύο είδη παρέχουν στους αποδέκτες την ίδια πρόσβαση στα γενικά μέτρα υπέρ της απασχόλησης

Η διολίσθηση από το επίδομα ανεργίας στο ελάχιστο εισόδημα συχνά μεταθέτει τις αρμοδιότητες από τους εθνικούς προϋπολογισμούς στους περιφερειακούς ή/και τοπικούς προϋπολογισμούς. Αυτό μπορεί να συνεπάγεται μια αυξημένη πίεση στις τοπικές οικονομίες στις οποίες παρατηρούνται και τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας.

ΙΙ - 4. Τα εμπόδια για την έξοδο

Στα εμπόδια συγκαταλέγονται ο πολύπλοκος χαρακτήρας των συστημάτων κοινωνικών παροχών και η επισφαλής αγορά εργασίας.

Για να πραγματοποιηθεί έξοδος από τα συστήματα πρέπει να δημιουργηθούν εισοδήματα - από άλλες παροχές που λαμβάνει ο ενδιαφερόμενος, από άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας ή από μεταβολή της οικογενειακής κατάστασης - που να υπερβαίνουν τα όρια καταβολής του ελάχιστου εισοδήματος. Τα εμπόδια μπορεί να είναι προσωπικής φύσης είτε να έχουν σχέση με την ίδια τη λειτουργία των συστημάτων.

ΙΙ - 4-1. Η διασύνδεση των κοινωνικών παροχών

Το ελάχιστο εισόδημα μπορεί να αποτελεί συμπλήρωμα άλλων παροχών όταν τα καταβαλλόμενα ποσά είναι χαμηλότερα από τα επίπεδα του εγγυημένου εισοδήματος. Εκτός από τα επιδόματα ανεργίας τα οποία προαναφέραμε, το ελάχιστο εισόδημα μπορεί να συμπληρώνει παροχές αναπηρίας, ασθενείας ή συντάξεις (πίνακας 4). Η απεμπλοκή από τα συστήματα επομένως εξαρτάται από τις αποφάσεις που λαμβάνονται για την εφαρμογή των άλλων παροχών.

Το ελάχιστο εισόδημα μπορεί επίσης να συνδυάζεται με άλλες παροχές και υπηρεσίες, γεγονός που πολλαπλασιάζει τις διαδικασίες και τις προϋποθέσεις χορήγησης. Τα άτομα που ζητούν αυτές τις παροχές και λόγω της κατάστασής τους έχουν μεγαλύτερα προβλήματα προσαρμογής, αντιμετωπίζουν με λιγότερη ευχέρεια τις περίπλοκες διοικητικές διαδικασίες. Η εμμονή στην αίτησή τους οφείλεται στην ελπίδα ότι θα αποκτήσουν μεγαλύτερη ασφάλεια. Δεν προξενεί έκπληξη λοιπόν το γεγονός ότι είναι

απρόθυμοι να εξέλθουν από το σύστημα όταν οι προτεινόμενες θέσεις εργασίας είναι προσωρινές, και η πορεία επιστροφής στο ελάχιστο εισόδημα είναι αποθαρρυντική.

Επιπλέον, δεν λαμβάνουν πάντα ενεργό υποστήριξη για την αναζήτηση εργασίας ή κατάρτισης, γεγονός που εντείνει την αποθάρρυνσή τους. Όπως διαπιστώθηκε σε πολλά κράτη μέλη, το τοπικό προσωπικό έχει μεγάλο φόρτο εργασίας για τη διοικητική διεκπεραίωση των αιτήσεων και δεν διαθέτει χρόνο για την εφαρμογή των μέτρων κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης.

Όλα τα παραπάνω μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι πρέπει να σημειωθεί μεγαλύτερη πρόοδος στην απλοποίηση των διαδικασιών, όπως προβλέπει η σύσταση (σημείο Γ-6), να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των συστημάτων και να επιτευχθούν οι στόχοι των κρατών μελών στον τομέα της ενεργού εφαρμογής των πολιτικών στον κοινωνικό τομέα και στον τομέα της απασχόλησης.

II - 4-2. Η εύρεση μιας θέσης εργασίας δεν είναι πάντα αρκετή

Σε όλα τα κράτη μέλη, ένα ποσοστό αποδεκτών ασκεί αμειβόμενη δραστηριότητα. Αυτό ισχύει για το ήμισυ των αποδεκτών του "Social Bidrag" στη Σουηδία, από τους οποίους το 20% εργάζονται με πλήρες ωράριο, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 13% στη Γαλλία, τη Φινλανδία και τις Κάτω Χώρες, 8% στο Λουξεμβούργο, 5,3% στην Πορτογαλία (πίνακας 4). Η Γερμανία σημειώνει και πάλι αύξηση με ποσοστό 7,4% των αποδεκτών του "Sozialhilfe". Παλαιότερα, το φαινόμενο αυτό δεν ήταν τόσο έντονο στα κράτη μέλη. Η σημερινή του αύξηση συμβαδίζει με την ανάπτυξη της εργασίας με μερική απασχόληση και των άτυπων μορφών εργασίας.

Για να ανταποκριθούν στις νέες αυτές καταστάσεις και για να διευκολύνουν τη μετάβαση στην απασχόληση χωρίς απώλεια εισοδήματος, τα κράτη μέλη έχουν αναπτύξει διάφορους τρόπους μόνιμης ή προσωρινής διατήρησης του ελάχιστου εισοδήματος συμπληρωματικά προς το μισθό (λεπτομέρεια στο κεφάλαιο III-3.2.2). Η δυνατότητα αυτή μπορεί επίσης να συνεπάγεται την αύξηση του αριθμού των δικαιούχων.

III - Ο δρόμος προς την απασχόληση

Η προϋπόθεση της διαθεσιμότητας για εργασία, η οποία εντάσσεται στις εθνικές διατάξεις,²⁴ απέκτησε ξανά μεγάλη σημασία λόγω των οικονομικών και δημοσιονομικών δυσχερειών που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη από τη δεκαετία του '80. Σήμερα γίνεται λόγος για την ενεργό διαθεσιμότητα, και η έννοια της "κατάλληλης" θέσης εργασίας που πρέπει να γίνει αποδεκτή είναι ελαστικότερη. Παρόλα αυτά, λίγοι είναι οι αποδέκτες που βρίσκουν εργασία μόνοι ή καταφεύγοντας στα γενικά μέτρα για την κατάρτιση και την απασχόληση. Επομένως, τα κράτη μέλη προσπαθούν να βελτιώσουν τα αποτελέσματα αυτά και να στοχοθετήσουν καλύτερα τους περιορισμένους πόρους στα άτομα που έχουν τη μεγαλύτερη ανάγκη.

Χωρίς να εξετάσει τα μέτρα που είναι κοινά για όλα τα άτομα που ζητούν εργασία, το κεφάλαιο αυτό θα ασχοληθεί με τα στάδια από τα οποία πρέπει να περάσουν οι

²⁴ εξαιρουμένης της Γαλλίας, πρβλ. I-3

αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος για να έχουν πρόσβαση στην απασχόληση, με τις διατάξεις που λαμβάνουν τα κράτη μέλη για να τους βοηθήσουν (σύσταση, Γ-5) και με την ποιότητα της εργασίας που μπορούν να προσδοκούν.

III - 1. Ποιες είναι οι προσδοκίες από τις υπηρεσίες απασχόλησης;

Να συντονίσουν τις δραστηριότητές τους με τις δραστηριότητες των υπηρεσιών διαχείρισης του ελάχιστου εισοδήματος και να ασχολούνται περισσότερο απ' ό,τι κατά το παρελθόν με τους αποδέκτες.

Το κύριο μέσο της πρόσβασης στην αγορά εργασίας για τους αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος που είναι διαθέσιμοι για εργασία είναι η εγγραφή τους²⁵ στις υπηρεσίες απασχόλησης. Καταρχάς, με τον τρόπο αυτό έχουν την ίδια μεταχείριση με τους άλλους. Στα περισσότερα κράτη μέλη η μετάβαση από το επίδομα ανεργίας στο ελάχιστο εισόδημα συνοδεύεται από μία μεταβολή στη διαχείριση και στην καταβολή των παροχών.

Οι κοινωνικές υπηρεσίες ασχολούνται με τους δικαιούχους του ελάχιστου εισοδήματος περισσότερο απ' ό,τι οι υπηρεσίες απασχόλησης. Οι υπηρεσίες αυτές λοιπόν συχνά λειτουργούν ξεχωριστά. Σύμφωνα με την παραδοσιακή τακτική, οι κοινωνικές υπηρεσίες δεν σχεδιάζουν τις δραστηριότητές τους με στόχο την καταπολέμηση της ανεργίας, την οποία θεωρούν ως ένα μεταξύ πολλών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι πελάτες τους. Σε ορισμένα κράτη μέλη όμως, οι κοινωνικές υπηρεσίες καλούνται να διαδραματίσουν ένα πιο ενεργό ρόλο σε θέματα απασχόλησης. Χωρίς να υποκαθιστούν τις υπηρεσίες απασχόλησης, πρέπει να αναπτύσσουν ειδικές δραστηριότητες σε σχέση με την αγορά εργασίας.

Ορισμένα κράτη μέλη, έχοντας επίγνωση του διαχωρισμού των υπηρεσιών που θέτει σε κίνδυνο το επαγγελματικό μέλλον των αποδεκτών του ελάχιστου εισοδήματος, προσπαθούν να πραγματοποιήσουν προσεγγίσεις. Σε μια πρώτη φάση, οι αποδέκτες τοποθετούνται μεταξύ των ατόμων που έχουν προτεραιότητα όσον αφορά τα μέτρα απασχόλησης, μαζί με τους μακροχρόνια ανέργους. Τέτοια κράτη είναι για παράδειγμα το Βέλγιο, η Γαλλία, η Γερμανία και η Πορτογαλία. Στην πράξη, το ίδιο ισχύει στην Ιρλανδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο που δεν διαχωρίζουν τις παροχές για αυτές τις δύο κατηγορίες ατόμων που ζητούν εργασία. Στη Γερμανία, οι αποδέκτες του "Sozialhilfe" μπορούν να συμμετέχουν στο πρόγραμμα βοήθειας για την απασχόληση των μακροχρόνια ανέργων²⁶ με ανώτατο όριο το 20% των συμμετεχόντων. Στην Πορτογαλία, οι αποδέκτες του "Rendimento minimo garantido" έχουν μεγαλύτερη προτεραιότητα όσον αφορά τα μέτρα που συγχρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

Μια άλλη, πιο δύσκολη και πιο μακροπρόθεσμη διαδικασία, είναι η παροχή περισσότερων κινήτρων στις υπηρεσίες απασχόλησης υπέρ των ατόμων που αντιμετωπίζουν περισσότερες δυσκολίες, και η ανάπτυξη εταιρικής σχέσης με τις υπηρεσίες που διαχειρίζονται το ελάχιστο εισόδημα. Στο Βέλγιο, τα δημόσια κέντρα κοινωνικής βοήθειας συχνά εργάζονται σε εταιρική σχέση με τις υπηρεσίες για την κατάρτιση και την απασχόληση. Στη Γαλλία, οι Agences Nationales Pour l'Emploi

²⁵ υποχρεωτική εγγραφή σε ορισμένα κράτη μέλη

²⁶ "Aktion Beschäftigungshilfen für Langzeitarbeitslose 1995 bis 1999", 10-02-1995

επικεντρώνονται στα άτομα που αντιμετωπίζουν τα περισσότερα προβλήματα. Στη Γερμανία, το 1998 η Ομοσπονδιακή Αρχή για την απασχόληση και η Ομοσπονδιακή Ένωση τοπικών αρχών δημοσίευσαν έναν οδηγό με σκοπό να ενθαρρύνουν τη συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών απασχόλησης και των κοινωνικών υπηρεσιών στον τομέα της επαγγελματικής ένταξης των αποδεκτών του "Sozialhilfe"²⁷.

Στις Κάτω Χώρες, οι υπηρεσίες απασχόλησης επικεντρώνουν τις προσπάθειές τους στα άτομα που αντιμετωπίζουν δυσκολίες τοποθέτησης· οι κατηγορίες καθορίζονται σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές που είναι αρμόδιες για τις κοινωνικές υπηρεσίες. Έως το 2001, οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης, τα γραφεία κοινωνικής βοήθειας και οι κοινωνικές υπηρεσίες θα έχουν συγχωνευθεί σε "κέντρα εργασίας και εισοδήματος" τα οποία θα λειτουργούν ως η μοναδική υπηρεσία για τα άτομα που ζητούν εργασία και κοινωνικές παροχές²⁸. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το προσωπικό των υπηρεσιών κοινωνικών παροχών συστεγάζεται με τις υπηρεσίες απασχόλησης, που είναι αρμόδιες για όλους τους αποδέκτες του "Jobseeker's Allowance" (JSA)²⁹. Ο ρόλος των τελευταίων αυτών υπηρεσιών έχει ενισχυθεί και σήμερα εργάζονται σε σύμπραξη με πολλούς τοπικούς συντελεστές για την εφαρμογή των "New Deals".

Η αυξημένη συνεργασία μεταξύ των κοινωνικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών απασχόλησης συνεπάγεται προσέγγιση των μεθόδων με σκοπό τη βελτιωμένη ευθυγράμμισή τους με τους στόχους και προσπαθεί να συνδυάσει την τυποποιημένη διοικητική διαδικασία με μία πιο εξατομικευμένη υποστήριξη, όπως φαίνεται από τις ατομικές διαδρομές ένταξης που περιγράφονται παρακάτω (κεφάλαιο IV).

III – 2. Πώς θα βελτιωθεί η ικανότητα επαγγελματικής ένταξης;

Ο ισχυρός ανταγωνισμός και η έλλειψη ικανοτήτων περιορίζουν τη συμμετοχή στα γενικά μέτρα κατάρτισης. Τα ειδικά μέτρα επιτρέπουν τη βελτίωση της ικανότητας επαγγελματικής ένταξης και μπορούν να βοηθήσουν στην αντιστάθμιση των ελλείψεων εκπαίδευσης ή κατάρτισης.

III - 2-1. Η βελτίωση των ικανοτήτων και των προσόντων

Ένα μικρό ποσοστό των αποδεκτών του ελάχιστου εισοδήματος (Πίνακας 5) παρακολουθούν κατάρτιση ή βρίσκονται σε περίοδο πρακτικής άσκησης. Χωρίς να υπολογίζονται οι δημοσιονομικοί περιορισμοί, ακόμη και αν οι αποδέκτες διαθέτουν πρόσβαση στα συνηθισμένα μέτρα κατάρτισης, στην πράξη απουσιάζουν οι ικανότητες και τα προσόντα που απαιτούνται για να πληρούνται οι προϋποθέσεις εισόδου ή για την πλήρη εκμετάλλευση των παραπάνω μέτρων.

Στη Δανία ο "Lov om Kommunal Aktivering"³⁰ υποχρεώνει τις τοπικές κοινότητες να οργανώνουν κύκλους επαναληπτικών μαθημάτων (20% των συμμετεχόντων στα μέτρα δραστηριοποίησης) και περιόδους πρακτικής άσκησης (60%). Στο Ηνωμένο Βασίλειο, τα άτομα που ζητούν εργασία και είναι επιλέξιμα βάσει του "New deal" μπορούν να παρακολουθήσουν επαναληπτικά σχολικά μαθήματα τα οποία οργανώνουν οι τοπικοί

²⁷ "Leitfaden für Sozialhilfeträger und Arbeitsämter zur beruflichen Eingliederung Arbeitsloser", Bundesanstalt für Arbeit und Bundesvereinigung der Kommunalen Spitzenverbände; Nürnberg/Köln, März 1998

²⁸ SZW, Υπουργείο κοινωνικών υποθέσεων και απασχόλησης, "Η άλλη όψη των Κάτω Χωρών, πρόληψη και καταπολέμηση της κρυφής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού", έκθεση προόδου, Απρίλιος 1997

²⁹ τα άτομα που αντιμετωπίζουν ειδικά κοινωνικά προβλήματα παραπέμπονται στις κοινωνικές υπηρεσίες που παραμένουν ξεχωριστές.

³⁰ Αντικαταστάθηκε από το Lov om Aktiv Social-Politik στις 01-07-98.

εταίροι στην τετράμηνη περίοδο του "Gateway" που προηγείται του "New deal". Οι συμμετέχοντες στο "New Deal" οι οποίοι δεν έχουν ολοκληρώσει τον κύκλο της υποχρεωτικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης³¹ έχουν δικαίωμα επιλογής εκπαίδευσης ή κατάρτισης με πλήρες ωράριο, διάρκειας έως 12 μηνών. Η Σουηδία αναπτύσσει μία στρατηγική εθνικής εμβέλειας με την πολυετή "Πρωτοβουλία εκπαίδευσης ενηλίκων" (1997-2002) και με τα ιδρύματα απασχολησιμότητας (AMI). Ωστόσο, τα επαναληπτικά μαθήματα προβλέπονται κατά προτεραιότητα για τα άτομα που έχουν ολοκληρώσει με επιτυχία την υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Οι προτεινόμενοι ειδικοί κύκλοι κατάρτισης είναι πάντως περιορισμένοι, με μικρή διάρκεια και προσέλευση. Αυτό δεν οφείλεται μόνο στους δημοσιονομικούς περιορισμούς αλλά και γενικότερα στην έλλειψη σαφούς στρατηγικής για την αντιμετώπιση των ελλείψεων των εθνικών συστημάτων εκπαίδευσης.

Η κατάρτιση μπορεί να συνδυάζεται με τοποθετήσεις σε επιχειρήσεις, που και αυτές είναι συνήθως μικρής διάρκειας και συνοδεύονται από χρηματική αποζημίωση των εργοδοτών (π.χ. Γερμανία, Λουξεμβούργο, Βέλγιο, Γαλλία, Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο). Η Γερμανία έχει αναπτύξει για τους μακροχρόνια ανέργους μία τριμερή δομή (εργαζόμενος, εργοδότης, δημόσια υπηρεσία απασχόλησης) συμβάσεων ένταξης στις οποίες εξασφαλίζεται μία χρονική περίοδος κατάρτισης το κόστος της οποίας καλύπτει η δημόσια υπηρεσία απασχόλησης. Στο πλαίσιο της βρετανικής "New Deal" για τους νέους, οι εργοδότες υπογράφουν δεσμεύσεις ως προς την ποιότητα που αφορά κυρίως την προσφερόμενη κατάρτιση.

III - 2-2. Τα ειδικά μέτρα, οι προσωρινές λύσεις

Εννέα κράτη μέλη (Γερμανία, Βέλγιο, Δανία, Ισπανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο) έχουν αναπτύξει μέτρα που έχουν ως τελικό - συχνά μακροπρόθεσμο - στόχο την επανένταξη στην αγορά εργασίας. Τα περισσότερα κράτη μέλη προορίζουν αυτά τα μέτρα για τα άτομα που είναι διαθέσιμα για εργασία. Ορισμένα κράτη συμπεριλαμβάνουν στα μέτρα τους όχι μόνο τα άτομα που είναι διαθέσιμα για εργασία, αλλά και άτομα που απαλλάσσονται από την υποχρέωση αυτή, π.χ. μονογονικές οικογένειες ή ηλικιωμένους (Δανία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες³²). Η Γαλλία και η Πορτογαλία θεωρούν τα μέτρα αυτά ως εναλλακτικές λύσεις για όλους τους δικαιούχους.

III -2-2-1. Η ενθάρρυνση της εθελοντικής εργασίας

Σε αυτά τα εννέα κράτη μέλη προτείνονται καθήκοντα κοινωνικής ωφέλειας, ιδίως από τις τοπικές κοινότητες, στους τομείς της συντήρησης των χώρων και των δημόσιων κτιρίων, του περιβάλλοντος, των υπηρεσιών προς τις τοπικές κοινότητες και τα νοσοκομεία. Οι συμμετέχοντες εκτός από το ελάχιστο εισόδημα δικαιούνται ένα "bonus" ή κάλυψη των εξόδων τους.

Τα μέτρα αυτά αποφεύγουν την πλήρη αδράνεια και μειώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό. Βοηθούν ιδίως τα άτομα που δεν μπορούν να ανταποκριθούν άμεσα σε μία θέση εργασίας με τις δεσμεύσεις που αυτή συνεπάγεται. Ωστόσο, δεν

³¹ National Vocational Qualification, Level 2.

³² Μονογονικές οικογένειες, άτομα άνω των 57,5 ετών που απαλλάσσονται για κοινωνικούς ή ιατρικούς λόγους

αντικατοπτρίζουν τις πραγματικές συνθήκες της αγοράς εργασίας λόγω της φύσης αλλά και των μορφών της απασχόλησης. Οι συμμετέχοντες εξακολουθούν να εξαρτώνται καθ' ολοκληρία από τις κοινωνικές παροχές και δεν μπορούν να επανενταχθούν στο ασφαλιστικό σύστημα της κοινωνικής προστασίας, να αποκτήσουν δικαιώματα παροχών ανεργίας και συνταξιοδοτικών παροχών, εκτός από τα ελάχιστα όρια χωρίς συνεισφορά που προβλέπονται σε ορισμένα κράτη μέλη. Για τους λόγους αυτούς, η χρήση των μέτρων είναι περιορισμένη· έχουν περιθωριοποιηθεί στη Γαλλία, και χάνουν έδαφος στη Γερμανία και στο Λουξεμβούργο, κράτη τα οποία προτιμούν την επιλογή που ακολουθεί.

III - 2-2-2. Η επιδοτούμενη απασχόληση σε μη κερδοσκοπικές δραστηριότητες

Πρόκειται για την πιο διαδεδομένη επιλογή στα κράτη μέλη που διαθέτουν σχετική πρόβλεψη. Οι τοπικές αρχές στηρίζουν τη δημιουργία θέσεων εργασίας στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας, στις τοπικές και στις δημόσιες υπηρεσίες, ή αναλαμβάνουν οι ίδιες το ρόλο του εργοδότη. Η φύση των θέσεων αυτών είναι παρόμοια με των προηγούμενων (που περιγράφονται στο κεφάλαιο 2.2.1) αλλά έχουν καλύτερη διάρθρωση και συχνά πλαισιώνονται με συμβάσεις εργασίας. Πραγματοποιούνται κοινωνικές εισφορές που επιτρέπουν την επανένταξη στα συστήματα κοινωνικών ασφαλίσεων. Οι θέσεις αυτές περιλαμβάνουν:

- στην Ισπανία, το "empleo social",
- στο Βέλγιο, την πρόσληψη, από τα δημόσια κέντρα κοινωνικής βοήθειας, αποδεκτών του "minimex" οι οποίοι τίθενται στη διάθεση των τοπικών αρχών ή ΜΚΟ,
- στη Γερμανία, η δημιουργία θέσεων εργασίας από τις κοινότητες, ιδίως για τους νέους, στο πλαίσιο του προγράμματος "Hilfe zur Arbeit",
- στη Γαλλία, οι συμβάσεις "contrats emploi solidarité" (CES)³³, και "contrats emploi consolidé" (CEC), για τις οποίες οι αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος συγκαταλέγονται στα άτομα με προτεραιότητα,
- στη Δανία, τα "job training" με εργοδότη το δημόσιο,
- στο Λουξεμβούργο, οι "Affectations temporaires indemnisées",
- στην Ιρλανδία, τα "Community employment programmes",
- στις Κάτω Χώρες, τα "Banenpool" και τα πειράματα "Melkert".

Η ανάπτυξη αυτών των μέτρων επιβάλλει μεγάλες προσπάθειες από τις τοπικές αρχές και οδηγεί σήμερα ορισμένα κράτη μέλη να επανεξετάσουν την κατανομή των προϋπολογισμών, του προσωπικού και των αρμοδιοτήτων. Στον τομέα της χρηματοδότησης, παρατηρούνται διαφορές. Στο Λουξεμβούργο, στην Πορτογαλία και στη Γαλλία³⁴ ο προϋπολογισμός είναι εθνικός αλλά η διοίκηση αποκεντρωμένη. Στη Σουηδία και στη Γερμανία οι τοπικές κοινότητες καλύπτουν το συνολικό κόστος των συστημάτων του ελάχιστου εισοδήματος. Στα άλλα κράτη μέλη, η κάλυψη των δαπανών βαρύνει τις τοπικές και τις εθνικές αρχές. Πάντως, ο προϋπολογισμός δεν είναι το μοναδικό πρόβλημα. Πρέπει επίσης να διερευνηθεί αν οι τοπικές αρχές διαθέτουν το απαιτούμενο προσωπικό και ειδικές γνώσεις για την οργάνωση της δημιουργίας τέτοιων θέσεων εργασίας.

³³ Καλύπτουν το 40% της επαγγελματικής ένταξης των αποδεκτών του ελάχιστου εισοδήματος. Οι τελευταίοι αυτοί αντιπροσωπεύουν το 30 % των υπογεγραμμένων CES.

³⁴ Επιπλέον, κάθε departement πρέπει να αφιερώνει το 20% του προϋπολογισμού RMI σε ειδικά μέτρα ένταξης (υγεία, στέγη κτλ.) που μπορούν να συμπληρώνουν τις συμβάσεις επιδοτούμενης εργασίας.

Οι προσφερόμενες θέσεις είναι ιδιαίτερα χαμηλής ποιότητας, χαμηλόμισθες, με μερική απασχόληση και μικρή διάρκεια, με μικρές προοπτικές ανανέωσης. Σε πολύ λίγες περιπτώσεις η διάρκεια υπερβαίνει το έτος³⁵. Οι συμβαλλόμενοι δεν αποκτούν πάντα επαγγελματική εμπειρία την οποία θα μπορούσαν να εκμεταλλευθούν για μία μεταγενέστερη θέση εργασίας. Εξακολουθούν να υπάρχουν δυσχέρειες για τη μόνιμη επανένταξή τους στην αγορά εργασίας. Στις Κάτω Χώρες το 1996, το 6% των ατόμων με συμβάσεις επιδοτούμενης εργασίας βρίσκουν μια κανονική θέση εργασίας, ενώ το ποσοστό στο Λουξεμβούργο ήταν 16% το 1995. Στη Γαλλία, το 1996, το 27% των συμμετεχόντων στο RMI εργάζονται ένα έτος αργότερα, ενώ το 44% των εργαζομένων αυτών έχουν συμβάσεις επιδοτούμενης εργασίας³⁶. από τις συμβάσεις αυτές τα 3/4 αφορούν εργασία με μερική απασχόληση, την οποία τα άτομα αναγκάζονται να αποδεχθούν σε αναμονή μιας θέσης εργασίας με πλήρη απασχόληση.

III - 3. Η πρόσβαση στην αγορά εργασίας

Λίγα είναι τα μέτρα που αποσκοπούν στους αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος. Τα κράτη μέλη δίνουν ιδιαίτερη σημασία στη διευκόλυνση της μετάβασης στην απασχόληση αποφεύγοντας την απώλεια εισοδήματος.

III - 3-1. Η πρόσβαση στις επιχειρήσεις

Υπάρχουν διάφορα μέτρα παροχής κινήτρων στους εργοδότες. Τα πιο συνηθισμένα είναι η επιδότηση ή η μείωση των κοινωνικών εισφορών στο πλαίσιο συμβάσεων ορισμένου χρόνου. Τα περισσότερα κράτη μέλη προσφεύγουν στα μέτρα αυτά τα οποία πάντως δεν αποσκοπούν ειδικά στους αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος. Η Γερμανία, το Λουξεμβούργο, το Βέλγιο, οι Κάτω Χώρες, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο ενθαρρύνουν τους εργοδότες να προσλαμβάνουν αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος.

Έχουν ληφθεί μέτρα για τη μείωση των κινδύνων υποκατάστασης του υπάρχοντος προσωπικού από τους επιδοτούμενους υπαλλήλους. Τα μέτρα συνίστανται στην παροχή κινήτρων στους εργοδότες να παρατείνουν τις προσλήψεις πέρα από τις επιδοτούμενες περιόδους (τυποποιημένες συμβάσεις στο Λουξεμβούργο, τριμερείς συμφωνίες στη Γερμανία και δεσμεύσεις για την ικανοποίηση των κριτηρίων ποιότητας των εναλλακτικών λύσεων της "New Deal" στο Ηνωμένο Βασίλειο, "contrats initiative emploi" (CIE) στη Γαλλία). Η εμπειρία έδειξε ότι οι εργοδότες παραμένουν γενικά επιφυλακτικοί. Ωστόσο, κυρίως λόγω της προεπιλογής που πραγματοποιούν οι εργοδότες κατά την πρόσληψη, το ποσοστό των ατόμων τα οποία στη συνέχεια βρίσκουν μία κανονική θέση εργασίας είναι υψηλότερο απ' ό,τι στις προηγούμενες εναλλακτικές λύσεις. Θα ήταν σκόπιμο στο μέλλον να αξιολογηθεί η ποιότητα αυτών των θέσεων εργασίας.

Πέρα από τα οικονομικά κίνητρα, πολλά κράτη μέλη προσπαθούν να τονίσουν τις κοινωνικές ευθύνες των επιχειρήσεων και των εργαζομένων σε αυτές. Το 1997 οργανώθηκε στη Δανία μία συζήτηση για το θέμα αυτό σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο³⁷. Η Γαλλία και η Πορτογαλία συνδέουν τους κοινωνικούς εταίρους στα

³⁵ με εξαίρεση π.χ. την Ιρλανδία, όπου τα άτομα ηλικίας άνω των 35 ετών με προβλήματα τοποθέτησης μπορούν να συνάπτουν συμβάσεις τριετούς διάρκειας, και της Γαλλίας όπου οι CEC μπορούν να ανανεώνονται για ανώτατη περίοδο πέντε ετών.

³⁶ Συμπεριλαμβανομένης της στήριξης στις επιχειρήσεις που αναφέρεται στο επόμενο σημείο III-3

³⁷ "Μια νέα εταιρική σχέση για την κοινωνική συνοχή", Κοπεγχάγη, Ιούνιος 1997

πλαίσια επιτροπών ένταξης οι οποίες έχουν ως στόχο τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο. Στο Βέλγιο, τα δημόσια κέντρα κοινωνικής πρόνοιας (CPA) προσπαθούν να δημιουργήσουν εταιρικές σχέσεις με τις επιχειρήσεις.

Τέλος, στη Γαλλία, στην Ισπανία, στην Ιρλανδία και στην Πορτογαλία, οι αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος μπορούν να λαμβάνουν ενίσχυση για την ίδρυση της δικής τους θέσης ή επιχείρησης. Προβλέπονται ειδικές ενισχύσεις για την ίδρυση "επιχειρήσεων ένταξης" οι οποίες υποδέχονται και προσλαμβάνουν άτομα που, λόγω των προβλημάτων τους, είναι τα πλέον ευάλωτα στην αγορά εργασίας.

III - 3-2. Τα οικονομικά κίνητρα για την επιστροφή στην εργασία

Κατά την εξέταση των καθαρών ποσοστών υποκατάστασης του ελάχιστου εισοδήματος από το μέσο μισθό³⁸, προκύπτει ότι τα οικονομικά κίνητρα για την αναζήτηση εργασίας στο σύνολό τους προορίζονται για τα άτομα που διαβιούν μόνα και τα οποία αποτελούν σχεδόν το ήμισυ των αποδεκτών του ελάχιστου εισοδήματος σε ολόκληρη την Ένωση. Τα ποσοστά είναι πολύ υψηλότερα για τα ζευγάρια με δύο παιδιά όταν μόνο ο ένας από τους γονείς βρίσκει μία νέα θέση εργασίας. Ένα πρότυπο που θα λάμβανε υπόψη την εργασία του ζευγαριού, όπως συμβαίνει συνήθως στις σκανδιναβικές χώρες με τάσεις επέκτασης στην υπόλοιπη Ένωση, θα οδηγούσε σε μείωση των ποσοστών. Για τις μονογονικές οικογένειες, τα ποσοστά δεν εκτιμούνται σωστά στο μέτρο που δεν συμπεριλαμβάνονται τα έξοδα φύλαξης των παιδιών, ένα στοιχείο με τεράστια σημασία για την εύρεση μιας νέας θέσης εργασίας.

Η σχέση μεταξύ του ελάχιστου εισοδήματος και του ελάχιστου εγγυημένου μισθού³⁹ βρίσκεται υπό συζήτηση σε πολλά κράτη μέλη. Θα ήταν σκόπιμο στο μέλλον να εκτιμηθούν τα ποσοστά υποκατάστασης αναφορικά με τους μισθούς αυτούς⁴⁰ επειδή υπάρχει μεγάλη πιθανότητα ο μισθός κατά την εύρεση νέας θέσης εργασίας να βρίσκεται μέσα στα ίδια όρια.

III - 3-2-1. Προσαρμογή των επιπέδων του ελάχιστου εισοδήματος

Τα κράτη μέλη δεν μειώνουν τα επίπεδα του ελάχιστου εισοδήματος ως κίνητρο για την εύρεση μιας νέας θέσης εργασίας. Είναι δύσκολο να ενεργήσουν σε επίπεδα τα οποία θεωρούνται οριακά για τη συντήρηση και θα ήταν δύσκολο να αιτιολογηθεί η μείωσή τους. Πάντως, τα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει αυστηρότερες ατομικές κυρώσεις στην περίπτωση άρνησης μιας θέσης εργασίας ή άρνησης συμμετοχής σε μέτρα ένταξης. Η καταβολή του επιδόματος μπορεί να ανασταλεί για μερικούς μήνες, ακόμη και περισσότερο στην περίπτωση νέας άρνησης (Βέλγιο, Ισπανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία) ή το ποσοστό του μπορεί να μειωθεί (κατά 20-25% στη Δανία, στη Γερμανία και στη Φινλανδία· 15, 20 και στη συνέχεια 100% στις Κάτω Χώρες· 40% του ατομικού επιδόματος στο Ηνωμένο Βασίλειο). Κατά κανόνα, τα άτομα στα οποία επιβάλλονται κυρώσεις έχουν τη δυνατότητα προσφυγής. Δεν υπάρχουν πολλά στοιχεία σχετικά με την αποτελεσματική εφαρμογή των κυρώσεων (2,1% των αποδεκτών στην Πορτογαλία, 2,8% στο Λουξεμβούργο, 5% των υπογεγραμμένων "contrats d'insertion" στη Γαλλία).

³⁸ ή τα 2/3 των ενλόγω μισθών, συμπεριλαμβανομένων των παροχών στέγης και των οικογενειακών παροχών· πίνακας 3.4, σ.35, "Συστήματα παροχών και κινήτρων στην εργασία", ΟΟΣΑ, έκδοση 1998

³⁹ προβλέπεται σε έξι κράτη μέλη

⁴⁰ με πλήρη απασχόληση

III-3-2-2. Η ρύθμιση της μετάβασης από το ελάχιστο εισόδημα στο μισθό

Για να διευκολυνθεί η μετάβαση σε μια αμειβόμενη θέση εργασίας, έξι κράτη μέλη (Βέλγιο, Δανία, Γερμανία, Γαλλία, Ιρλανδία, Κάτω Χώρες) έχουν ορίσει μεταβατικές περιόδους (1-3 έτη) στην διάρκεια των οποίων το σύνολο ή μέρος⁴¹ του ελάχιστου εισοδήματος μπορεί να χρησιμοποιείται για συμπλήρωση του μισθού. Οι Κάτω Χώρες και η Ιρλανδία θέσπισαν αυτές τις περιόδους με στόχο να ενθαρρύνεται η εργασία με μερική απασχόληση⁴². Το Λουξεμβούργο δεν υπολογίζει την έσοδα από επαγγελματική δραστηριότητα έως ποσοστό 20% του συνολικού εγγυημένου εισοδήματος και μάλιστα χωρίς χρονικούς περιορισμούς. Η Ιρλανδία και το Ηνωμένο Βασίλειο επιτρέπουν τη μόνιμη σώρευση ελάχιστου εισοδήματος και μισθού όταν το άτομο εργάζεται αντίστοιχα έως 30 και 16 ώρες την εβδομάδα⁴³. Πέρα από τα όρια αυτά, οι δύο παραπάνω χώρες χρησιμοποιούν τα "in-work benefits" τα οποία χορηγούνται στις οικογένειες με παιδιά⁴⁴. Μόνο ορισμένες ισπανικές αυτόνομες κοινότητες εξακολουθούν να εφαρμόζουν την απαγόρευση σώρευσης μισθού και ελάχιστου εισοδήματος. Η προσέγγιση θα μπορούσε να επεκταθεί και στις σχετικές παροχές, π.χ. όσον αφορά τη στέγαση στην Ιρλανδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αυτό θα ενθάρρυνε περισσότερο τους αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος να εκμεταλλεύονται καλύτερα τις ευκαιρίες απασχόλησης. Μέχρι σήμερα λίγα είναι τα κράτη μέλη που έχουν δεσμευθεί, ίσως επειδή η πολύπλοκη διαδικασία και η κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ πολλών διοικητικών επιπέδων αποτελούν εμπόδια για την επέκταση.

Η αποτελεσματικότητα αυτών των μέτρων εξαρτάται από την κατάλληλη διασύνδεση μεταξύ του εργατικού δικαίου, της κοινωνικής προστασίας, των ενεργών μέτρων για την κατάρτιση και των φορολογικών συστημάτων. Σύμφωνα με το Λευκό Βιβλίο της Επιτροπής "Ανάπτυξη, ανταγωνιστικότητα, απασχόληση"⁴⁵, τα κράτη μέλη έχουν δεσμευθεί να μειώσουν το μη μισθολογικό κόστος εργασίας για το εργατικό δυναμικό με χαμηλό βαθμό ειδίκευσης. Επίσης, τα κράτη μέλη έχουν δεσμευθεί σήμερα για μία κατευθυντήρια γραμμή για την απασχόληση⁴⁶ η οποία προβλέπει την εξέταση και τη νέα επικέντρωση των συστημάτων παροχών και των φορολογικών συστημάτων και την παροχή κινήτρων στους ανέργους και στους αέργους να αναζητήσουν και να εκμεταλλευθούν τις δυνατότητες απασχόλησης και κατάρτισης.

IV- Ένα βήμα παραπέρα: οι ατομικές διαδρομές ένταξης

Μόνο μία μειωρηφία επιδοτουμένων εγκαταλείπει το ελάχιστο εισόδημα για μια θέση εργασίας. Για να βελτιωθούν αυτά τα αποτελέσματα, αναπτύσσεται μία προσέγγιση που θεμελιώνεται σε ατομικές συμβάσεις που δεσμεύουν τους αντισυμβαλλομένους να καταρτίσουν ατομικά σχέδια.

⁴¹ ορισμένες φορές με προοδευτική μείωση

⁴² Κάτω Χώρες: για τα άτομα άνω των 57,5 ετών και τις μονογονικές οικογένειες με παιδιά κάτω των 5 ετών· στην Ιρλανδία, ισχύει όσον αφορά το "Unemployment Assistance" και το "Lone Parents Assistance"

⁴³ υπό τις κανονικές προϋποθέσεις του ελάχιστου εισοδήματος

⁴⁴ Στο Ηνωμένο Βασίλειο υπάρχει μια δοκιμαστική εμπειρία για τις άλλες κατηγορίες. Στην Ιρλανδία προβλέπεται μία προοδευτικά φθίνουσα υποστήριξη διάρκειας τριών ετών που ονομάζεται Back to Work Allowance και αφορά τις νεοϊδρυθείσες θέσεις εργασίας ή την ίδρυση επιχείρησης. Τα "in-work benefits" λαμβάνουν υπόψη το κόστος της στέγης.

⁴⁵ COM(98)700 τελικό

⁴⁶ γραμμή 4 των κατευθυντηρίων γραμμών για την απασχόληση 1999, COM(98) 574 τελικό

Στα κράτη μέλη που διαθέτουν σχετικά στοιχεία (πίνακας 5), το ετήσιο ποσοστό εξόδου από το ελάχιστο εισόδημα κυμαίνεται από 6% έως 33 % και δεν εξηγείται πάντα από την εύρεση μιας θέσης εργασίας. Η εύρεση εργασίας ευθύνεται π.χ. για τα 2/3 των ατόμων που εγκαταλείπουν το ελάχιστο εισόδημα στη Γαλλία και για το 13% στις Κάτω Χώρες, χωρίς να υπάρχει δυνατότητα αξιολόγησης της βιωσιμότητας αυτών των θέσεων εργασίας. Τα κράτη μέλη έχουν αρχίσει να διερευνούν άλλα πεδία κοινωνικής ένταξης και να αντιμετωπίζουν τα πολλαπλά εμπόδια, προσωπικά και θεσμικά, που συναντούν οι αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος. Τα εμπόδια αυτά μπορούν να βρίσκονται, για παράδειγμα, σε επίπεδο οικογενειακού περιβάλλοντος, εκπαίδευσης, στέγασης και να υπονομεύουν τις ευκαιρίες εύρεσης και διατήρησης μιας θέσης εργασίας.

Οι εργαζόμενοι στον κοινωνικό τομέα, που συχνά είναι εκείνοι που έρχονται σε άμεση επαφή με τους αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος, διαπιστώνουν μια γενική δυσκολία για το σχεδιασμό του μέλλοντος, για την παρακολούθηση των ολοένα μεταβαλλόμενων μέτρων για την κατάρτιση και την απασχόληση. Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα αυτό έχουν αναπτυχθεί συμβουλές και υπηρεσίες που βοηθούν στην αντιμετώπιση των καταστάσεων ρήξης και παρέχουν στα άτομα τη δυνατότητα να λειτουργούν σε ρυθμούς ανάλογους με το ρυθμό ανάπτυξης της δικής τους προσωπικότητας.

Καταρτίζονται εξατομικευμένα σχέδια δράσης που επιτρέπουν μια συνεκτικότερη προσέγγιση στο χρόνο και λαμβάνουν υπόψη το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον. Μπορούν να περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, ενέργειες σχετικές με την κοινωνική αυτονομία (εκμάθηση γλωσσών, άδεια οδήγησης, αποτοξίνωση, κτλ.), με την οικογένεια (σχολική φοίτηση των παιδιών, υπερχρέωση, κτλ.), την τοπική αλληλοβοήθεια, τη στέγη, την κατάρτιση, την εκμάθηση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων του πολίτη. Σε πολλές περιπτώσεις, τελικός στόχος είναι η απασχόληση.

Τα κράτη μέλη εφαρμόζουν την προσέγγιση αυτή σε διάφορους βαθμούς. Για παράδειγμα αναφέρουμε:

- στη Φινλανδία, τα υποχρεωτικά ατομικά σχέδια για τα άτομα που αρνούνται μία προσφορά εργασίας (ψηφίσθηκαν το Μάρτιο του 1998)
- στη Γερμανία, το «Gesamtplan» του νόμου για το "Sozialhilfe" (§ 19-4),
- στη Δανία, το «individuel handlingsplan» που πρέπει να καταρτίζουν οι αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης για τους αποδέκτες του "Social Bistand" ηλικίας άνω των 25 ετών,
- στις Κάτω Χώρες, το "weg naar de arbeids markt" για τους μακροχρόνια ανέργους, που περιλαμβάνει ρυθμίσεις σχετικά με την κοινωνική ένταξη, τις σπουδές και την κατάρτιση,
- στο Ηνωμένο Βασίλειο, το "Jobseeker's Agreement" που ρυθμίζει την καταβολή του "Jobseeker's Allowance" και επανεξετάζεται ανά δεκαπενθήμερο. Ορίζει τη δέσμη των θέσεων για τις οποίες είναι διαθέσιμο το άτομο και τα στάδια μέσα από τα οποία θα οδηγηθεί στην εύρεση μιας θέσης εργασίας.

Σε άλλα κράτη μέλη, τα ατομικά σχέδια έχουν αναπτυχθεί ως αμοιβαίες δεσμεύσεις οι οποίες, εκτός του ότι αποδίδουν στα άτομα την ευθύνη για το ίδιο τους το μέλλον, ορίζουν τον τρόπο με τον οποίο οι κοινωνικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες απασχόλησης μπορούν να βοηθήσουν τα άτομα αυτά να επιτύχουν τους στόχους τους. Στη Γαλλία και στην Πορτογαλία, οι δεσμεύσεις επεκτείνονται στις τοπικές κοινότητες

που εκπροσωπούνται στο πλαίσιο επιτροπών ένταξης οι οποίες προσυπογράφουν τις δεσμεύσεις.

Αυτές οι αμοιβαίες δεσμεύσεις αντιστοιχούν στο "contrat d'intégration" στο Βέλγιο, στο "contrat d'insertion" στη Γαλλία, στο "projet d'insertion" στο Λουξεμβούργο, στο "projecto de integracion" στην Ισπανία και στο "acordo de inserçao" στην Πορτογαλία. Πρόκειται για ενδεικτικά εργαλεία στον κοινωνικό τομέα στα οποία οι εργαζόμενοι στον τομέα αυτό προσφεύγουν κατά την κρίση τους. Καλύπτουν το 15% των αποδεκτών στο Βέλγιο, το 22% στην Πορτογαλία, το 28% στη Γαλλία. Δεν πρόκειται για συμβάσεις εργασίας: η εργασία είναι ένα από τα στοιχεία του συνολικού στόχου, που είναι η οικονομική και κοινωνική ένταξη. Στην Πορτογαλία, για παράδειγμα, ένα "acordo de inserçao" στα πέντε αφορά την εκπαίδευση, την υγεία ή/και την κοινωνική στήριξη, ενώ ένα στα δέκα αφορά τη στέγαση.

V- Προοπτικές, επαρκείς πόροι και παροχές ως αφετηρία της οικονομικής και κοινωνικής ένταξης

Στη σύστασή του, το Συμβούλιο προβλέπει την αναγνώριση, "στο πλαίσιο ενός σφαιρικού και ολοκληρωμένου μηχανισμού καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού, του θεμελιώδους ατομικού δικαιώματος επαρκών πόρων και παροχών που να εξασφαλίζουν αξιοπρεπή ανθρώπινη διαβίωση". Τα συστήματα του ελάχιστου εισοδήματος ανταποκρίνονται στην αναγνώριση αυτή με διπλό τρόπο. Από τη μία, αποτελούν τους μηχανισμούς αναδιανομής του εισοδήματος, που έχουν ζωτική σημασία σε περίοδο οικονομικής κρίσης και επιδείνωσης της φτώχειας. Από την άλλη αποτελούν, χάρη στις σχετικές παροχές και υπηρεσίες, ένα στήριγμα για την οικονομική και κοινωνική επανένταξη των αποδεκτών τους.

Η σύσταση του Συμβουλίου συνέβαλε στην οργάνωση και στην ενθάρρυνση της μελέτης και της συζήτησης μεταξύ των κρατών μελών. Παρατηρείται και μια σύγκλιση των εθνικών συστημάτων ως προς το πεδίο εφαρμογής και τις συνθήκες επιλεξιμότητας. Αντιθέτως, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές όσον αφορά τη θέση των συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος μέσα στα συστήματα κοινωνικής προστασίας, τους δεσμούς τους με τα άλλα μέτρα κοινωνικής υποστήριξης και στήριξης της απασχόλησης, και τους τρόπους εφαρμογής τους - όπως π.χ. τα εγγυημένα επίπεδα υποστήριξης και οι διατάξεις στον τομέα των σχετικών παροχών και υπηρεσιών.

Συχνά, η επανένταξη των φτωχότερων ατόμων στα γενικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης (που θεμελιώνονται στην ασφάλιση) προϋποθέτει την επανέναρξη κανονικής εργασίας. Όμως, μόνο μία μικρή μειοψηφία αποδεκτών του ελάχιστου εισοδήματος μπορεί να επιτύχει κάτι τέτοιο. Οι περισσότερες προσφερόμενες αμειβόμενες δραστηριότητες εξακολουθούν να είναι προσωρινές λύσεις. Τα όρια μεταξύ ελάχιστου εισοδήματος και μισθού αρχίζουν να γίνονται ασαφή. Η ανάπτυξη θέσεων εργασίας με μερική απασχόληση ή με περιορισμένο χρόνο συμβάλλει ακόμη περισσότερο στην ασάφεια αυτή. Υπάρχει επίσης η δυνατότητα η μεγαλύτερη ευελιξία των συνθηκών σώρευσης του ελάχιστου εισοδήματος και του μισθού να ευνοήσει την εμφάνιση αυτών των νέων μορφών απασχόλησης. Από την άλλη, υπάρχει το ερώτημα αν το ελάχιστο εισόδημα αποτελεί το πλέον ενδεδειγμένο εργαλείο στήριξης των ατόμων που εργάζονται με μερική απασχόληση και αμείβονται με χαμηλούς μισθούς.

Απέναντι στην ανασφάλεια της αγοράς εργασίας, η δημιουργία βιώσιμων ευκαιριών απασχόλησης για τους αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος μακροπρόθεσμα αποτελεί εγχείρημα μεγάλης διάρκειας για το οποίο τα κράτη μέλη έχουν δεσμευθεί σε διαφορετικό βαθμό. Για παράδειγμα, έχουν αναληφθεί πρωτοβουλίες για την ίδρυση θέσεων εργασίας σε μη κερδοσκοπικές δραστηριότητες, για την κινητοποίηση των υπηρεσιών απασχόλησης, για τη διευκόλυνση της μετάβασης από το ελάχιστο εισόδημα στο μισθό χωρίς απώλεια εισοδήματος. Οι ατομικές συμφωνίες ή συμβάσεις που ισχύουν σε πολλά κράτη μέλη ενισχύουν αυτήν τη διαδικασία, συνδέοντας την απασχόληση με μια ευρύτερη προοπτική ένταξης και εμπλέκοντας με πιο δραστήριο τρόπο τους αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος.

Για να συνεχιστεί η εργασία με τα κράτη μέλη με στόχο να βελτιωθεί η κατάσταση των δικαιούχων των συστημάτων που καλύπτει η σύσταση, η Επιτροπή προτείνει να μελετηθούν καλύτερα τα εξής ζητήματα:

Η βελτιστοποίηση της προσφερόμενης κοινωνικής προστασίας

- πως μπορεί να εξασφαλιστεί καλύτερα η κάλυψη των ουσιαστικών αναγκών, και πως θα συνεκτιμώνται καλύτερα οι σχετικές παροχές (στέγαση, υγεία, οικογένεια, κτλ.);
- μπορεί να υπάρξει μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ των κοινωνικών ελαχίστων ορίων και των άλλων κοινωνικών παροχών, ιδίως εκείνων που αφορούν την ανεργία και τις συντάξεις;
- σε ποιο μέτρο μπορούν αυτά τα συστήματα να συμπληρώνουν τα εισοδήματα από την εργασία;
- πώς μπορεί να βελτιωθεί η λειτουργία των συστημάτων προς όφελος των χρηστών τους;

Η βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση

- ποια βοήθεια μπορεί να δοθεί στους επιδοτούμενους ώστε να συμμετάσχουν στα γενικά μέτρα κατάρτισης και στα μέτρα υπέρ της απασχόλησης;
- απαιτούνται ειδικά μέτρα; τι είδους μέτρα και για ποιους λόγους;
- ποιες είναι οι καλύτερες πρακτικές για να διευκολύνεται η μετάβαση στην απασχόληση χωρίς απώλεια εισοδήματος;
- μπορεί να βελτιωθεί η ποιότητα των προτεινόμενων θέσεων εργασίας και των θέσεων που είναι διαθέσιμες στους αποδέκτες;

Τα ερωτήματα αυτά πρέπει να εξεταστούν σε συνδυασμό με τις ευρωπαϊκές κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση και τα εθνικά σχέδια που θεμελιώνονται σε αυτές.

Η ανάπτυξη της οικονομικής και κοινωνικής ένταξης

- ποια είναι τα δικαιώματα και οι ευθύνες των αποδεκτών και των εξαρτώμενων μελών των οικογενειών τους;
- πώς μπορούν να οργανωθούν συντονισμένες απαντήσεις στα πολλαπλά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αποδέκτες;
- τι δείχνει η αύξηση του αριθμού των αποδεκτών του ελάχιστου εισοδήματος όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών και τον τρόπο επιδίωξης των στόχων τους για τη συμμετοχή και την κοινωνική συνοχή; Ποιες λύσεις υπάρχουν για να βελτιωθεί η κοινωνική ένταξη;

Η Επιτροπή σκοπεύει επίσης να ξεκινήσει συζητήσεις με τους κοινωνικούς εταίρους, τις ΜΚΟ και άλλες οργανώσεις της πολιτείας που αποτελούν τους κυριότερους συντελεστές των πολιτικών για την οικονομική και κοινωνική ένταξη. Οι συζητήσεις που θα πραγματοποιηθούν και οι προανατολισμοί που θα αποκομιστούν από αυτές θα συμβάλουν στην προπαρασκευή της εφαρμογής του νέου άρθρου 118 της μελλοντικής Συνθήκης (άρθρο 137 της παγιομένης έκδοσης).

Πίνακας 1

Εθνικά συστήματα ελάχιστου εισοδήματος, κυριότερες σχετικές υπηρεσίες και παροχές

	Βασικό σύστημα	Κυριότερες σχετικές υπηρεσίες και παροχές
Αυστρία	Sozialhilfe	Επίδομα στέγης (εάν η κατάλληλη στέγη δεν καλύπτεται από τα συνήθη ποσοστά, προβλέπεται βοήθεια μέσω συμπληρωματικών πληρωμών ή παροχών σε είδος). Ασφάλιση ασθένειας ή υγείας
Βέλγιο	Minimex (minimum de moyens d'existence)– Minimum inkomen	Κατά κανόνα, το minimex καλύπτει όλες τις απαραίτητες δαπάνες. Προβλέπονται εφάπαξ πληρωμές κατά την κρίση των δημόσιων κέντρων κοινωνικής βοήθειας, κυρίως για στέγαση και σχετικά έξοδα, υγεία, λογαριασμούς υγραερίου/νερού/ηλεκτρικού
Δανία	Social Bistand	Επίδομα στέγης. Επίδομα σπουδών για φοιτητές που διαβιούν εντός ή εκτός της οικογενειακής εστίας
Φινλανδία	Toimeentulotuki	Επίδομα στέγης. Συμπληρωματικό τμήμα του Toimeentulotuki που καλύπτει ειδικά τα μεγάλα έξοδα ιατρικής περίθαλψης, τη φύλαξη των παιδιών, τις μεγάλες δαπάνες που συνδέονται με την άσκηση επαγγελματικής δραστηριότητας.
Γαλλία	Revenu Minimum d'Insertion - RMI	Ανώτατο επίδομα στέγης για τους ενοικιαστές. Απαλλαγή από το φόρο κατοικίας. Δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Διάθεση μέσων στο πλαίσιο των συμβάσεων ένταξης
Γερμανία	Sozialhilfe	Επίδομα στέγασης. Επίδομα υγείας και δαπάνες σχετικά με ασθένειες. Επίδομα εκπαίδευσης. Βοηθήματα για εξαιρετικές περιστάσεις
Ιρλανδία	Supplementary Welfare Allowance – Unemployment assistance	Επίδομα στέγης. Επίδομα ένδυσης και υπόδησης των παιδιών σχολικής ηλικίας. Παροχές σε είδος για κλινοστρωμή, θέρμανση και άλλα απαραίτητα είδη οικιακού εξοπλισμού.
Λουξεμβούργο	Revenu Minimum Garanti - RMG	Επίδομα στέγης. Δωρεάν ιατρική ασφάλιση.
Κάτω Χώρες	Algemene Bijstand	Επίδομα στέγης. Δωρεάν ιατρική ασφάλιση.
Πορτογαλία	RMG- Rendimento Mínimo garantido	Επίδομα στέγης. Ιατρικές δαπάνες (για ορισμένες κατηγορίες), υποτροφίες, επιδοτήσεις των δημόσιων συγκοινωνιών.
Ισπανία	Renta Mínima	Επείγουσα κοινωνική βοήθεια (στέγη, οικιακός εξοπλισμός και οικιακές συσκευές)
Σουηδία	Socialbidrag	Επίδομα στέγης, επίδομα μονογονικής οικογένειας
Ηνωμένο Βασίλειο	Income Support - income-based Job- seekers allowance	Επίδομα στέγης. Συνεισφορά στους τοπικούς φόρους. Οδοντιατρικές θεραπείες, επιδοτήσεις για αγορά γυαλιών· γάλα και βιταμίνες για παιδιά κάτω των 5 ετών και για εγκύους, σχολικά γεύματα. Βοηθήματα για τα έξοδα μητρότητας και κηδείας. Παροχές λόγω ψύχους για τους συνταξιούχους, τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τα άτομα με παιδιά κάτω των 5 ετών.

Οι αποδέκτες του ελάχιστου εισοδήματος υπάγονται σε όλες τις γενικές εθνικές διατάξεις που αφορούν την υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση και την οικογένεια (οικογενειακές παροχές). Ο παραπάνω πίνακας αναφέρει μόνο τις συμπληρωματικές υπηρεσίες και παροχές. Οι διατάξεις που αφορούν την απασχόληση και την κατάρτιση αναφέρονται άμεσα στο κείμενο της έκθεσης.

Πηγές:

- Pierre Guibentif, Denis Bouget, “Οι πολιτικές του ελάχιστου εισοδήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση”, Λισαβόνα 1997
- Εθνικές απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο του 1997 της Επιτροπής σχετικά με το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα.
- Ευρωπαϊκό ίδρυμα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, “Report on GMI development in EU Member States in 1992-1997”, Δεκέμβριος 1997, Matti Heikkila, Darren McCausland
- ΟΟΣΑ, “Η κοινωνική βοήθεια στις χώρες του ΟΟΣΑ, εθνικές εκθέσεις”, 1996

Πίνακας 2

Επίπεδα στήριξης που παρέχει το ελάχιστο εισόδημα, οι παροχές στέγης και οι οικογενειακές παροχές

1995, εκφρασμένα σε ισοτιμία με την αγοραστική δύναμη

Κράτη μέλη	A ⁴⁷	B	D	Dk	E ⁴⁸	F	Fin	Irl ⁴⁹	L	Nl	P ⁵⁰	S	UK ⁵¹
------------	-----------------	---	---	----	-----------------	---	-----	-------------------	---	----	-----------------	---	------------------

Άγαμος - χωρίς παιδιά

Καθαρή συνολική στήριξη	483	499	661	561	304	481	644	384	808	734	221	625	661
Ποσοστό του επιδόματος στέγης %	27	0	36	9	0	40	40	0	14	21	21	7	56

Ζευγάρι με 2 παιδιά

Καθαρή συνολική στήριξη	1082	926	1230	1431	565	858	1266	852	1519	1090	654	1207	1094
Ποσοστό του επιδόματος στέγης %	15	0	29	0	0	31	20	0	7	14	10	14	34
Ποσοστό των οικογενειακών παροχών %	23	28	7	11	8	11	14	9	14	10	10	13	11

Μονογονική οικογένεια - 2 παιδιά

Καθαρή συνολική στήριξη	903	926	895	1007	504	760	1050	837	1145	1006	476	994	960
Ποσοστό του επιδόματος στέγης %	18	0	34	11	0	35	24	0	10	16	13	18	38
Ποσοστό των οικογενειακών παροχών %	28	28	13	26	10	12	42	9	18	11	13	14	16

Το επίδομα στέγης και οι οικογενειακές παροχές εκφράζονται σε ποσοστά της καθαρής συνολικής στήριξης. Τα μηδενικά ποσοστά υποδεικνύουν την έλλειψη ξεχωριστού επιδόματος στέγης. Στην περίπτωση αυτή νοείται ότι οι δαπάνες στέγης

⁴⁷ Μέσος όρος των 9 συστημάτων του *Sozialhilfe* (1 σύστημα για κάθε *Bundesland*). Όσον αφορά το επίδομα στέγης, λόγω των ισχυρών διακυμάνσεων που συνδέονται με τον συνυπολογισμό των ατομικών καταστάσεων, το ποσό αναφέρεται κατά προσέγγιση.

⁴⁸ Σε κάθε οικογένεια το *Renta minima* και οι οικογενειακές παροχές θεωρητικά φορολογούνται, αλλά στην πράξη δεν πραγματοποιούνται κρατήσεις επειδή το ποσό των παροχών είναι χαμηλότερο από το όριο του φορολογητέου εισοδήματος.

⁴⁹ Το επίδομα στέγης δεν συμπεριλαμβάνεται γιατί δεν είναι διαθέσιμο. Στην πράξη, λίγοι είναι οι δικαιούχοι της *Supplementary Welfare Allowance* που το λαμβάνουν. Η παροχή για μόνους γονείς, που καλύπτει το 68% της συνολικής παρεχόμενης βοήθειας φορολογείται, αλλά δεν πραγματοποιείται καμία κράτηση επειδή το ποσό των παροχών είναι χαμηλότερα από το όριο του φορολογητέου εισοδήματος.

⁵⁰ Στοιχεία του 1997, πρώτου έτους εφαρμογής του *RMG*.

⁵¹ Το "*Income Support*" φορολογείται (εν μέρει για ζευγάρι + 2 και για μόνο γονέα + 2) αλλά δεν πραγματοποιείται καμία κράτηση επειδή το ποσό των παροχών είναι χαμηλότερο από το όριο του φορολογητέου εισοδήματος. Το χαμηλό ποσό που αναφέρεται στην κατηγορία "φορολογία" αντιστοιχεί στους τοπικούς φόρους. Το ποσό αυτό στην πράξη αντισταθμίζεται από μία εισφορά στους τοπικούς φόρους που καταβάλλεται στους αποδέκτες και η οποία καλύπτει πλήρως τον καταβαλλόμενο φόρο.

καλύπτονται από το ελάχιστο εισόδημα. Οι αριθμοί είναι καθαροί (μετά την αφαίρεση των φόρων). Οι παροχές φορολογούνται (φόρος εισοδήματος, τοπικοί φόροι) στη Δανία, στο Λουξεμβούργο, στο Ηνωμένο Βασίλειο και στις Κάτω Χώρες.

Πηγές:

- στοιχεία που διαμορφώθηκαν σύμφωνα με τη βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ για τις κοινωνικές παροχές, τους φόρους και τα κίνητρα για εργασία·

σελίδα Internet : <http://www.oecd.org/els.socpol/benefitscompendium/index.htm>.

- ισοτιμίες αγοραστικής δύναμης, Eurostat: *Σύντομες στατιστικές - οικονομικά και χρηματοπιστωτικά θέματα*, 1995/2. Κάθε ποσό σε εθνικό νόμισμα μετατρέπεται στην κοινή μονάδα αναφοράς PPA, η οποία επιτρέπει την αγορά ίσης ποσότητας αγαθών και υπηρεσιών σε κάθε κράτος μέλος για ένα συγκεκριμένο έτος.

Πίνακας 3

Χαρακτηριστικά των αποδεκτών του ελάχιστου εισοδήματος

σε % του αριθμού των αποδεκτών

	B	DK	D	E	FI	FR	Irl	U.A.	L	NL	P	S	UK	
	1997	1994	1996	1995	1994		1997 SWA		1994	1995	1996	1994	I.S.	JSA
Άτομα που διαβιούν μόνα (α/γ)	54	40,6 25,3/15,3	51,6	22 - 30	61,4 36,9/24,5		72,8		66,5	57,6	?	61,5 39/22,5	59	78
Μονογονικές οικογένειες, (α/γ)	19	11,5 1/10,5	22,7	35 - 40	10,5 1,3/9,2				19,5	23,6	21,9	17,2 1,9/15,3	27	1
Ζευγάρια με παιδιά	9,2	32,5	14		15,8				8,2	11,8		15,6	5	15
Αριθμός αποδεκτών	80 020	290 000	1 377 945	63 714	339 020 (1995)	1 010 472	18 279	159 777	4622	493 000	89 937	715 000	4103000	1097000
Διακύμανση από το 1990 %	+ 62	+ 16	+ 11 (/1995)	+ 26 (95/97)	+ 87	+ 98		+ 14	+ 73 (/1986)	- 7		+ 8 (93/94)	*	
Συνολικός καλυπτόμενος πληθυσμός	126 000 (est.)		2.688 805	186 568	584 100 (1995)		37 604		6 804		283 433			
Κατανομή ανάλογα με την ηλικία	27% <25 ετών 51% <35 ετών	50% <30 ετών	73 % < 40 ετών	2/3 < 45 ετών	2/3 < 30 ετών		70% < 39ετών	53% <35 ετών	54% < 40 ετών	60% <40 ετών	51 < 25ans		9% < 25 ετών 43 >60 ετών	29 < 25a 13 > 50a

Οι αποδέκτες αντιστοιχούν στα νοικοκυριά όπως αυτά ορίζονται από τα εθνικά συστήματα (εθνικοί ορισμοί) με διαφορετική σύνθεση (ένα άτομο ή ένας δικαιούχος και τα εξαρτώμενα παιδιά ή/και ενήλικοι στο ίδιο νοικοκυριό). Ο συνολικός καλυπτόμενος πληθυσμός υπολογίζεται γενικά με βάση τις δηλώσεις των αποδεκτών.

Πηγή : Pierre Guibentif - Denis Bouget, "Οι πολιτικές του ελάχιστου εισοδήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση", 1997· συμπληρώθηκε από:

B : κατάσταση τον Ιανουάριο 97; "Les beneficiaires du minimex en Belgique, 1990-1997", Le Secrétaire de l'Etat a l'intégration sociale, Jan Peeters·

D : κατάσταση στις 31-12-96· "Sozialhilfe Statistisches Bundesamt".

Dk : Susanna Brogaard και Hanne Weise: "Evaluering af Lov om kommunal aktivering" 1997

E : τα ποσοστά διαφέρουν ανάλογα με τις αυτόνομες κοινότητες· Fundacion Argentaria, 1995

F : κατάσταση στις 31.12.96 , συμπεριλαμβανομένων των υπερπόντιων διαμερισμάτων που εκπροσωπούν περίπου το 16% του συνόλου· DIRMI/CAF, Ιούνιος 1997·

P : κατάσταση στις 31-08-98

IRL : κατάσταση στις 31-12-97· SWA = Supplementary Welfare Allowance· η ετήσια ροή είναι υψηλότερη (73.554 αποδέκτες το 1997)· U.A. = Unemployment Assistance

Lux : 3η έκθεση RMG του Conseil Supérieur de l'action sociale προς το Κοινοβούλιο, Ιούλιος 1996· στοιχεία FNS/CDP Δεκέμβριος 1994·

NL : Στοιχεία για τους αποδέκτες ηλικίας 18- 64 ετών·

UK: I.S = Income support· JSA = income-based Jobseeker's allowance; Statistics Quaterly Enquiry, Νοέμβριος 97· Βόρεια Ιρλανδία: Income support 100% census, JSA 20% sample. Στοιχεία που έχουν στρωγγυλοποιηθεί στην πλησιέστερη χιλιάδα. * Ο αριθμός των αποδεκτών του IS αυξήθηκε κατά 36% στην περίοδο 90/95. Από τον Οκτώβριο του 1996, το JSA αντικατέστησε το IS για τους ανέργους.

Πίνακας 4

Κατάσταση των ατόμων που ζητούν την καταβολή ελάχιστου εισοδήματος αναφορικά με την απασχόληση

σε % του συνόλου των αιτούντων

	απασχόληση	Άτομο που ζητά εργασία		πρακτική άσκηση, κατάρτιση	άλλα
		Επιδοτούμενος	μη επιδοτούμενος		
B	2,8	7	30,1	3,8 (σπουδαστές)	56,3 από τους οποίους 10,8 λόγω διαζυγίου, 9,6 ως συμπλήρωμα άλλων παροχών, 2,9 για ειδικές ανάγκες/ασθένειες
D	7,4	14,3	20,9	5,3	62,1 από τους οποίους 14,8 για οικογενειακά βάρη, 7,1 για ειδικές ανάγκες/ασθένειες, 1,4 συνταξιούχοι
E	πολύ χαμηλό	μακροχρόνια άνεργοι		χαμηλό	μονογονικές οικογένειες
Fin	11,1	54,3	πολύ χαμηλό		76,7 ως συμπλήρωμα άλλων παροχών
F	13	13,8	41,2	6	26
Irl	δεν είναι διαθέσιμο	90			10 από τους οποίους 2,6 για ειδικές ανάγκες/ασθένειες, 1,6 πρόσφυγες
L	8	31			51 από τους οποίους 26 για ειδικές ανάγκες/ασθένειες, 18 σύζυγοι που ασχολούνται με τα οικιακά, 8 άτομα άνω των 60 ετών·
P	5,3	86,2			5 συνταξιούχοι, 2,8 για ειδικές ανάγκες/ασθένειες, 0,7 για συντήρηση της οικογένειας
S	50 από τους οποίους 20 με πλήρη απασχόληση	4 x εθνικό μέσο όρο			33 για ειδικές ανάγκες/ασθένειες
UK	δεν είναι διαθέσιμο	21,1 (JSA)		δεν είναι διαθέσιμο	78,4 από τους οποίους 34,1 συνταξιούχοι, 19,5 μονογονικές οικογένειες, 17,3 για ειδικές ανάγκες/ασθένειες

Σημείωση: ένα άτομο που ζητά την καταβολή ελάχιστου εισοδήματος μπορεί να λαμβάνει πολλές άλλες κοινωνικές παροχές.

Πηγές:

Εθνικές απαντήσεις στο ερωτηματολόγιο της Επιτροπής του 1997 που συμπληρώνονται με τα εξής:

B : κατάσταση τη στιγμή της αίτησης· "Enquete sur l'accroissement du nombre des demandes en vue de l'obtention du minimex, Union des villes et communes belges, section CPAS"· στοιχεία 1994

D: κατάσταση στις 31-12-1996 για τα άτομα ηλικίας 15- 65 ετών· "Sozialhilfe Statistisches Bundesamt"

E: Ministerio de Trabajo y Asuntos sociales, "Las rentas minimas de insercion", origen, modelos y aplicacion en las Comunidades autonomas, 05-1997

F: τη στιγμή της αίτησης· Isa Aldeghi, "les nouveaux arrivants au revenu minimum d'insertion", enquete RMI 900-CREDOC-DIRMI 1996, CREDOC, Νοέμβριος 1996

IRL: Supplementary Welfare Allowance + Unemployment Assistance ; Statistical information on Social Welfare Services-
Department of Social Community and Family Affairs - 1997

L: κατάσταση τη στιγμή της αίτησης: Rapport d'activite 1995 du Service Nationale d'Action Sociale

P: Για τη δοκιμαστική περίοδο 1-7-96/ 31-10-97: 17.960 νοικοκυριά έλαβαν το RMG κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής·
στις 30-7-97, εξακολουθούσαν να το λαμβάνουν 11.482 νοικοκυριά.

Su: απάντηση στο ερωτηματολόγιο του 1996, στοιχεία του 1994

UK: Income Support + income-based Jobseeker's Allowance(JSA), Statistics Quaterly Enquiry, Νοέμβριος 97·
Βόρεια Ιρλανδία: Income support 100% census, JSA 20% sample

Πίνακας 5

Αποτελέσματα των μηχανισμών κοινωνικο-οικονομικής ένταξης

σε % του συνόλου των αποδεκτών

	"εν ενεργεία"	άτομα που εξήλθαν από το σύστημα	απασχόληση	εθελοντική εργασία	Κατάρτιση-πρακτική άσκηση	άλλα
Dk	49	20 - 30	15		34	50 ως συμπλήρωμα άλλων παροχών
D	8,4					
E	100 θεωρητικά		13 κοινωνική εργασία	δεν είναι διαθέσιμο	δεν είναι διαθέσιμο	0,05 σχέδια κοινωνικής ένταξης (υγειονομική φροντίδα, εκπαίδευση των παιδιών, κτλ.)
F	> 28	33	27		6	47 αναζήτηση εργασίας, 5 άλλα
L	12,0	6,0 το 96	4,7	3,9	3,5	79,5 απαλλαγή από το MSC
Nl		32, 9	11,6	δεν είναι διαθέσιμο	0,6	18,8 από τα οποία 4 μετακομίσεις στο εξωτερικό, 4 γάμοι
P	21,8		9,7		21,5	18,6, υγεία, 23,7 κοινωνική στήριξη, 7,8 στέγαση

" εν ενεργεία" = αποδέκτες που έχουν συμμετάσχει σε μέτρα κοινωνικής και οικονομικής ένταξης

" απασχόληση" = άτομα που βρήκαν επιδοτούμενη ή μη επιδοτούμενη εργασία

Πηγές:

Απαντήσεις των κρατών μελών στο ερωτηματολόγιο της Επιτροπής του 1997 που συμπληρώνονται ως εξής:

D : συμμετέχοντες στο πρόγραμμα "Hilfe zur Arbeit"- Breuer Wilhem "Revenu minimum garanti et politiques d'insertion sur le marché de l'emploi, le cas de l'Allemagne" ISG, Sozialforschung und Gesellschaftspolitik, 1995, με βάση μια έρευνα του 1992

E: Ministerio de Trabajo y Asuntos sociales, "Las rentas minimas de insercion", origen, modelos y aplicacion en las Comunidades autonomas, 05-1997 ; Fundacion Argentaria, "Las rentas minimas de insercion en Espana: entre la asistencia y la insercion", προσωρινή έκδοση Μάιος 1995- στοιχεία του 1993

F: κατάσταση ένα έτος μετά την προσχώρηση στο RMI. 28% "εν ενεργεία"= άτομα που έχουν υπογράψει "contrat d'insertion". Isa Aldeghi, "Les nouveaux arrivants au revenu minimum d'insertion", enquête RMI900 - CREDOC-DIRMI 1996, CREDOC, Νοέμβριος 96

L: κατάσταση στις 31-12-1995: από 7.433 δικαιούχους, 5.912 (79,5%) απαλλάσσονται από τα συμπληρωματικά κοινωνικά μέτρα (MSC)· το 56,7% των ατόμων που δεν απαλλάσσονται είναι "εν ενεργεία"; 3ème rapport du Conseil supérieur à l'action sociale à la Chambre des Députés, Ιούλιος 1996

NL: στοιχεία 1991, μελέτη "από την εθνική συνδρομή στην απασχόληση", Υπουργείο Κοινωνικών Υποθέσεων και Απασχόλησης, Μάιος 1994. Το 1995, τα μέτρα δραστηριοποίησης αφορούν το 27,5 % του συνόλου των αποδεκτών

P: αποτελέσματα της περιόδου 1-7-96/ 31-08-98· 21,8% των "εν ενεργεία" = άτομα που έχουν υπογράψει "acordo de insercao"